

Lidová urbanonyma města Česká Lípa

Bakalářská práce

Studijní program:

B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obory:

Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání

Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání

Autor práce:

Romana Halmichová

Vedoucí práce:

Mgr. Václav Lábus, Ph.D.

Katedra českého jazyka a literatury

Zadání bakalářské práce

Lidová urbanonyma města Česká Lípa

Jméno a příjmení: Romana Halmichová
Osobní číslo: P17000553
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obory: Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání
Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání
Zadávající katedra: Katedra českého jazyka a literatury
Akademický rok: 2019/2020

Zásady pro vypracování:

Cíl:

Sběr a analýza lidových urbanonym na katastru města Česká Lípa.

Požadavky:

Studium příslušné regionální a odborné toponomastické literatury. Sběr lidových (tzn. neoficiálních/nestandardizovaných, „živých“) jmen užívaných obyvateli města Česká Lípa v běžné komunikaci, jejich porovnání s oficiální urbanonymií a jejich uplatnění v jiných onymických subsystémech. Systematická klasifikace jmen. Mapa lidových jmen v České Lípě. Formulace závěrů.

Metody:

Sběr lidových jmen (řízené rozhovory, dotazníky, terénní šetření), excerptce oficiálních jmen z kartografických podkladů a regionální literatury. Analýza prostorové a sociální fixace, formální a sémantickomotivační stránky jednotlivých jmen. Systematická klasifikace podle zvolených metod. Aplikace obecných toponomastických zásad a metod třídění toponomastického materiálu.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

tištěná/elektronická
Čeština

Seznam odborné literatury:

DAVID, J. a P. MÁCHA. *Názvy míst – paměť, identita, kulturní dědictví*. Brno/Ostrava: Host/Ostravská univerzita v Ostravě, 2014.

DAVID, J. *Smršov, Brežněves a Rychlonožkova ulice: Kapitoly z moderní české toponymie*. Praha: Academia, 2011.

DAVID, J. Toponymie městského prostoru v kontextu mezioborovosti české onomastiky. *Studie z aplikované lingvistiky*. 2016, č. 1, s. 39-54.

KARLÍK, P., M. NEKULA a J. PLESKALOVÁ, eds. *CzechEncy. Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2012-2018. Dostupné z: <https://www.czechency.org/> (vybraná hesla).

KRŠKO, J. *Úvod do toponomastiky*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, 2014.

ŠMILAUER, V. *Úvod do toponomastiky*. 1. vyd. Praha: SPN, 1963. 2. vyd. Praha: SPN, 1966.

ŠRÁMEK, R. *Úvod do obecné onomastiky*. Brno: MU, 1999.

Časopis *Acta onomastica*.

Regionální literatura o České Lípě.

Současné a historické plány České Lípy.

Vedoucí práce:

Mgr. Václav Lábus, Ph.D.
Katedra českého jazyka a literatury

Datum zadání práce:

30. listopadu 2019

Předpokládaný termín odevzdání:

30. dubna 2020

L.S.

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

prof. PhDr. Oldřich Uličný, DrSc.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

2. května 2021

Romana Halmichová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu své bakalářské práce Mgr. Václavu Lábusovi, Ph.D., za cenné rady, připomínky, ochotu a především čas, který vedení práce věnoval. Dále bych ráda poděkovala všem, kteří se podíleli na sběru lidových urbanonym, a kteří vyplnili dotazník, případně jej sdíleli mezi širší okruh lidí. V neposlední řadě bych ráda poděkovala své mamince, bez jejíž pomoci a podpory by tato práce nevznikla, a všem svým blízkým, kteří mi po dobu studia byli oporou.

Anotace

Bakalářská práce je zaměřena na lidová urbanonyma města Česká Lípa. Teoretická část definuje základní pojmy vztahující se k výzkumné části práce a představuje historii a realie města Česká Lípa. Praktická část se v první kapitole věnuje oficiální urbanonymii města, druhá kapitola, jež je hlavní částí bakalářské práce, se zaměřuje na lidová urbanonyma, jejich znalost a používání mezi obyvateli. V analytické části jsou jednotlivá lidová urbanonyma zkoumána z hlediska označovaného objektu, umístění, motivace vzniku pojmenování a formy pojmenování. V závěru práce je z různých hledisek provedený výzkum interpretován.

Klíčová slova: urbanonymie, lidová urbanonyma, motivace pojmenování, Česká Lípa

Anotation

The bachelor thesis focuses on folk urbanonyms of the town Česká Lípa. The theoretical part defines the basic terms connected to the research and introduces the history and facts about Česká Lípa. The first chapter of the practical part examines the official urbanonymy of the town, the second chapter, the main part of the thesis, is focused on folk urbanonyms and how much they are known and used by the inhabitants. In the analytical part, the individual folk names are analyzed in terms of named object, localization, motivation of origin of the names, and form of the names. In the last part, the conducted research is interpreted from different points of view.

Key words: urbanonymy, folk urbanonyms, naming motivation, Česká Lípa

Obsah

Obsah.....	8
Seznam zkratk.....	10
Seznam grafů.....	11
Seznam obrázků.....	12
Seznam tabulek.....	13
1 Úvod.....	14
2 Teoretická část	15
2.1 Vymezení a charakteristika urbanonym	15
2.1.1 Motivace a dělení urbanonym.....	16
2.2 Vývoj urbanonym.....	17
2.2.1 Honorifikační pojmenování	18
2.2.1.1 Proměny honorifikačních pojmenování.....	18
2.2.1.2 Problematika honorifikačních pojmenování.....	19
2.3 Vrstvy městské toponymie	20
2.3.1 Standardizovaná urbanonymie.....	20
2.3.2 Venkovská pomístní jména.....	20
2.3.3 Nestandardizovaná urbanonymie.....	21
2.3.3.1 Lidová urbanonyma	21
2.3.3.2 Vznik lidových urbanonym	22
2.3.3.3 Sběr lidových urbanonym.....	22
2.4 Město Česká Lípa	24
2.4.1 Historie.....	24
2.4.2 Vývoj obyvatelstva	26
2.4.3 Současnost	26
3 Praktická část	28
3.1 Standardizovaná urbanonymie města Česká Lípa	28
3.1.1 Ulice.....	29
3.1.2 Náměstí	30
3.1.3 Sídliště	31
3.1.4 Památky	32
3.1.5 Parky	32
3.2 Lidová urbanonymie města Česká Lípa	33
3.2.1 Sběr materiálu	33
3.2.2 Dotazník a respondenti	34
3.2.2.1 Respondenti	35
3.2.3 Heslář.....	37

3.2.3.1	LU vycházející z původního oficiálního názvu	38
3.2.3.2	LU vycházející ze současného oficiálního názvu	41
3.2.3.3	LU odkazující ke své původní funkci	46
3.2.3.4	LU odkazující ke své současné funkci.....	48
3.2.3.5	LU vycházející ze své původní charakteristiky	50
3.2.3.6	LU vycházející ze své současné charakteristiky	52
3.2.4	Lidová urbanonyma připsána respondenty	56
3.2.4.1	LU, která se nenachází ve zkoumané katastrální části.....	56
3.2.4.2	LU vycházející z původního oficiálního názvu	57
3.2.4.3	LU vycházející ze současného oficiálního názvu	59
3.2.4.4	LU odkazující ke své původní funkci	62
3.2.4.5	LU odkazující ke své současné funkci.....	63
3.2.4.6	LU vycházející ze své původní charakteristiky	63
3.2.4.7	LU vycházející ze své současné charakteristiky	64
3.2.5	Interpretace výzkumu	67
3.2.5.1	Druh pojmenovávaného objektu	69
3.2.5.2	Lokalizace objektu	70
3.2.5.3	Forma pojmenování	73
3.2.5.4	Motivace vzniku pojmenování.....	74
3.2.5.5	Varianty pojmenování.....	75
3.2.5.6	Interpretace zkoumaných LU s nejčastější odpovědí Zním a používám	78
3.2.5.7	Interpretace nejpoužívanějších názvů	82
3.2.5.8	Interpretace zkoumaných LU s nejčastější odpovědí Neznám	85
3.2.5.9	Interpretace LU doplněných respondenty	88
3.2.6	Porovnání urbanonymie České Lípy a Mladé Boleslavi	91
3.2.6.1	Oficiální urbanonymie	91
3.2.6.2	Lidová urbanonymie	91
3.2.7	Shrnutí výzkumu	92
4	Závěr	94
5	Seznam použitých zdrojů	95
5.1	Literatura	95
5.2	Internetové zdroje	95
5.3	Obrázky	97

Seznam zkratk

apod. – a podobně

cit. – citováno

ČL – Česká Lípa

kap. – kapitola

KČ – katastrální část

KD – kulturní dům

LU – lidové urbanonym/lidová urbanonyma

MB – Mladá Boleslav

např. – například

OD – obchodní dům

pozn. – poznámka

s. – strana

tzv. – takzvaně

Seznam grafů

Graf 1: Honorifikační a orientační urbanonyma v České Lípě	28
Graf 2: Souvislost urbanonym s Českou Lípou	28
Graf 3: Motiv honorifikačních pojmenování v České Lípě	29
Graf 4: Druh pojmenovávaného objektu	69
Graf 5: Forma pojmenování	73
Graf 6: Motivace vzniku pojmenování.....	74
Graf 7: Utvářenost variant pojmenování	75

Seznam obrázků

Obrázek 1: Katastrální části České Lípy	27
Obrázek 2: Lokalizace všech zkoumaných LU	70
Obrázek 3: Lokalizace všech zkoumaných LU - severní část.....	71
Obrázek 4: Lokalizace všech zkoumaných LU - střed.....	71
Obrázek 5: Lokalizace všech zkoumaných LU - centrum	72
Obrázek 6: Lokalizace všech zkoumaných LU - jižní část	72
Obrázek 7: Lokalizace používaných LU	80
Obrázek 8: Lokalizace nejpoužívanějších LU	82
Obrázek 9: Lokalizace méně používaných LU	86
Obrázek 10: Lokalizace LU přiřazených respondenty	89
Obrázek 11: Lokalizace LU přiřazených respondenty - střed	90

Seznam tabulek

Tabulka 1: Počet responzí v jednotlivých dnech.....	35
Tabulka 2: Počet a podíl respondentů podle vztahu k České Lípě.....	35
Tabulka 3: Počet a podíl respondentů podle věku.....	36
Tabulka 4: Připsaná LU respondenty, která se nenachází v zájmové katastrální části	56
Tabulka 5: LU s nejčastější odpovědí „Znám a používám.“	78
Tabulka 6: Znalost nejpoužívanějších LU podle věkových kategorií.....	83
Tabulka 7: LU s nejčastější odpovědí „Neznám.“	85

1 Úvod

Bakalářská práce se zabývá sběrem a analýzou lidových urbanonym na katastrálním území města Česká Lípa. Lidová urbanonyma jsou důležitá a hojně využívaná pojmenování různých objektů městského prostoru. Jak již označení napovídá, lidová pojmenování mohou být používána, aniž by byla oficiálně zachycena v oficiálních mapách či centrálních registrech. Dnes již však existují veřejnosti přístupné internetové projekty, ostravská *Místa paměti – názvy míst jako kulturní dědictví* a liberecká *Živá jména*, které se sběrem a analýzou lidových urbanonym zabývají.

V teoretické části jsou nejprve vymezena a charakterizována urbanonyma, jež jsou specifickou třídou zeměpisných jmen pojmenovávající geografické objekty katastrálního území města. Následuje představení vrstev městské toponymie, které jsou tvořeny standardizovanou a nestandardizovanou urbanonymií. Nestandardizovaná urbanonymie je souhrnem lidových urbanonym neboli živých jmen, jejichž výzkum je hlavním předmětem této práce. Pro účely výzkumu je poslední kapitola teoretické části věnována městu Česká Lípa, na jejímž území výzkum probíhal.

Při zpracování teoretické části práce bylo čerpáno zejména z odborných publikací Jaroslava Davida, Přemysla Máchy a Milana Harvalíka, lingvistů zabývajících se onomastikou, a regionální literatury, mezi jejíž nejvýznamnější přispěvatele patří Jaroslav Panáček a Ladislav Smejkal.

Praktická část práce se zprvu věnuje oficiální urbanonymii České Lípy, v níž jsou zkoumány standardizované, mapami zachycené názvy, zejména z hlediska motivace vzniku pojmenování. Následuje hlavní část práce, kterou je výzkum neoficiální, lidové urbanonymie. Sesbíraná lidová urbanonyma jsou analyzována podle druhu označovaného objektu, lokalizace, formy a motivace pojmenování, podle které jsou rozdělena do skupin. Dále je zkoumána znalost jednotlivých jmen a případné další varianty pojmenování či možnosti použití pro označení jiného objektu, k čemuž byly použity výsledky sdíleného dotazníku. Zúčastněnými respondenty jsou obyvatelé České Lípy nebo lidé, kteří město pravidelně navštěvují či jej pouze znají.

V poslední části práce jsou výsledky výzkumu interpretovány. Obecná interpretace je následována interpretací jmen podle jejich míry používání a jmen doplněných respondenty v dotazníkovém šetření. V samotném závěru je provedený výzkum porovnán s výzkumem, který stejným způsobem proběhl před dvěma lety na katastrálním území města Mladá Boleslav.

2 Teoretická část

2.1 Vymezení a charakteristika urbanonym

Urbanonyma tvoří specifickou třídu toponym¹, vlastních jmen, které pojmenovávají geografické objekty. Ze široké skupiny zeměpisných jmen se většinou vydělují dvě nejprozkoumanější kategorie: oikonyma, místní jména pojmenovávající obydlené objekty, a anoikonyma, pomístní jména pojmenovávající neobydlené objekty. Přibližně od 80. let minulého století se dále začala vyčleňovat urbanonyma², jež představují *průnik oikonymického a anoikonymického systému* a pojmenovávají geografické objekty katastrálního území města³.

Urbanonyma jsou především názvy čtvrtí, sídlišť, míst veřejného prostoru, objektů sídelního a nesídelního charakteru, např. divadel, muzeí, hotelů, restaurací, kostelů, kaplí, vil, sportovních hal a stadionů, zastávek hromadné dopravy nebo letišť⁴. Od urbanonym bývají odlišována hydronyma, vlastní jména vod, a oronyma, vlastní jména tvarů zemského povrchu, např. kopců, skal nebo údolí⁵. Souhrn uličních jmen a pojmenování veřejného prostranství se nazývá urbanonymie⁶, která je z hlediska komunikace tvořena dvěma vrstvami toponym:

1. standardizovaná, používaná pouze v oficiální komunikaci (*Václavské náměstí*),
2. nestandardizovaná (živá), používaná v oficiální i neoficiální komunikaci s pozorovatelnými sociálními a lokálními příznaky.

V nestandardizované urbanonymii lze pozorovat jisté slovtvorné formanty, např. urbanonyma s určením náměstí s příponou *-ák* (*Václavák*) nebo s určením ulice s příponou *-ka* (*Nerudovka*)⁷.

Některými lingvisty jsou urbanonyma označována rovněž jako podskupina hodonym, jmen komunikací, cest a stezek, nebo jako toponyma na pomezí pomístních a místních jmen⁸. Diskuse o přesné definici termínu přetrvávají dodnes.

¹ DAVID, Jaroslav. (2017): URBANONYMUM. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/URBANONYMUM>

² DAVID, Jaroslav a Přemysl MÁCHA. *Názvy míst: paměť, identita, kulturní dědictví*. Brno: Host, 2014, 240 s. ISBN 978-80-7491-425-6, s. 15.

³ DAVID, J., pozn. 1 [online]. [cit. 2021-02-02].

⁴ DAVID, J., MÁCHA, P., pozn. 2, s. 45.

⁵ PLESKALOVÁ, Jana (2017): POMÍSTNÍ JMÉNO. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/POMÍSTNÍJMÉNO>

⁶ DAVID, J., MÁCHA, P., pozn. 2, s. 45.

⁷ DAVID, J., pozn. 1 [online]. [cit. 2021-02-02].

⁸ DAVID, J., MÁCHA, P., pozn. 2, s. 16.

Praktická část se bude zabývat oficiálními i lidovými urbanonymy (viz kap. 2.3.3.1), jež pojmenovávají ulice, náměstí a další veřejné prostory i budovy na katastrálním území města Česká Lípa.

2.1.1 Motivace a dělení urbanonym

Po stránce sémantické není motivace urbanonym příliš rozmanitá. Sémantická motivace je ovlivněna především velikostí města, tedy množstvím pojmenování. V menších městech bývá veřejné prostranství pojmenováno podle reality svého okolí, zatímco u větších měst je tato možnost brzy vyčerpána a je potřeba vytvářet názvy podle nemotivovaných⁹ skutečností¹⁰. Z pohledu sémantické motivace se urbanonyma během svého vývoje začala rozdělovat do dvou skupin na základě převládajícího orientačního či honorifikačního motivu. První skupinou jsou orientační urbanonyma, svázaná se samotným pojmenovávaným objektem, která vyjadřují souvislost prostoru a názvu. Orientační urbanonyma mohou odrážet:

- orientaci: směr (*Děčínská*), polohu (*Severní*),
- vlastnosti: tvar (*Lomená*), funkci (*Okružní*), význam (*Hlavní*), stáří (*Nová*), charakter (*Krátká*)
- významný objekt (*U Vodního hradu*)
- zaměstnání nebo původ obyvatel (*Hrnčířská*, *Bulharská*)
- oikonymum či anoikonymum (*Na Kopečku*)¹¹.

Nutno dodat, že spojitost mezi pojmenovávajícím a pojmenovávaným se může v průběhu let zcela vytratit, čímž zaniká praktický význam orientační funkce¹².

Honorifikační motiv, převládající u druhé skupiny urbanonym, se vyvinul z motivu posesivního, který postupně ztratil odkaz na skutečné přivlastnění. Takto vzniklá jména se ve větším množství prvně objevila v počátcích 20. století a na rozdíl od orientačních

⁹ Motivované jméno vyjadřuje přímý vztah k pojmenovávané skutečnosti. Podle V. Mathesia motivované jednotky jsou pojmenování popisná, nemotivované jednotky jsou pojmenování značková. Více: HLADKÁ, Zdeňka, NEBESKÁ, Iva. (2017): MOTIVACE. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 2021-07-02]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/MOTIVACE>

¹⁰ KNEŘOVÁ, Markéta. (2007): *K urbanonymii a její dynamice*. Ústav českého jazyka a teorie komunikace. Ústav českého jazyka a teorie komunikace [online]. [cit. 2021-07-02]. Dostupné z: <http://old.ucjtk.ff.cuni.cz/publikace/12-07/urban.htm>

¹¹ VACULÍK, David, 2014. K některým aspektům motivace v urbanonymii. In: Ed. E. Minářová, D. Sochorová, J. Zítková, *Vlastní jména v textech a kontextech*. 1. vyd. Brno: MUNI PRESS, s. 102 [online]. [cit. 2021-07-02]. Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/263323077_K_nekterym_aspektum_motivace_v_urbanonymii

¹² VACULÍK, D., pozn. 11, s. 103 [online]. [cit. 2021-07-02].

pojmenování přicházela úřední cestou¹³. Honorifikační motiv bude podrobněji přiblížen v kapitole 2.2.1.

2.2 Vývoj urbanonym

Nejstarší jména ulic, která se doposud dochovala, pochází ze středověku¹⁴. Středověká města byla uspořádána charakteristickými objekty, jimiž byly ulice, náměstí, tržiště, kostely, lázně, mosty, apod. Městský prostor byl od okolního prostoru oddělen svým pravidelným uspořádáním a mnohdy i hradebním obvodem¹⁵. Vlastní jména ve městech vznikla z potřeby identifikace a odlišení konkrétního objektu ze třídy podobných objektů. Opakující se pojmenování mezi obyvateli umožnila lepší orientaci v prostoru města¹⁶.

Názvy ulic a dalších objektů byly tvořeny podle své polohy nebo charakteru (*Dolní, Horní, Krátká, Široká*), profese či národnosti svých obyvatel (*Pekařská, Zámečnická, Německá, V Židech*), na základě odkazu k významnému objektu (*Minoritská, Svatoštěpánská*)¹⁷ nebo podle směru k určitému městu (*Pražská, Plzeňská*). Zřídka se objevila pojmenování podle majitele některého z domů či pozemků ve městě, např. *Kaprova ulice*¹⁸. V menší míře se vyskytovala ironická pojmenování (*Fialková, Liliová, Zlatá*), jež označovala ulice se špatnou pověstí. Vznik orientačních názvů ovlivnily také prostory řemeslných prací umístěné za hradbami měst, které byly pro město nebezpečné kvůli možnosti vzniku požáru nebo zamoření vzduchu (*Hrnčířská, Bělidla, Stodolní*)¹⁹.

Urbanonymie středověkého městského prostoru nebyla standardizovaná, k jednomu objektu mohlo referovat více pojmenování. V sedmdesátých letech 18. století došlo k uzákonění číslování domů, což je považováno za počátek standardizace. V rámci tohoto procesu byly nejprve stanoveny úřední a ustálené podoby urbanonym, následovalo postupné rozšiřování motivačních východisek pojmenování, při čemž se novým zdrojem tvorby názvů stala honorifikační jména²⁰.

¹³ ŠRÁMEK, Rudolf. *Úvod do obecné onomastiky*. V Brně: Masarykova univerzita, 1999, 191 s., ISBN 80-210-2027-X, s. 49.

¹⁴ HARVALÍK, Milan. *Synchronní a diachronní aspekty české onymie*. Praha: Academia, 2004, 161 s. ISBN 80-200-1253-2, s. 29.

¹⁵ DAVID, J., MÁCHA, P., pozn. 2, s. 46.

¹⁶ HARVALÍK, M., pozn. 14, s. 29.

¹⁷ DAVID, J., MÁCHA, P., pozn. 2, s. 47.

¹⁸ HARVALÍK, M., pozn. 14, s. 29.

¹⁹ DAVID, J., MÁCHA, P., pozn. 2, s. 47.

²⁰ DAVID, J., MÁCHA, P., pozn. 2, s. 48.

2.2.1 Honorifikační pojmenování

Období mezi 18. a 19. stoletím představuje významnou etapu ve vývoji urbanonymie, neboť podstatné množství městských jmen začalo vznikat za přítomnosti honorifikačního motivu²¹. Vznik honorifikačních (oslavných) jmen je spojován s rozvojem politického života a potřebou rozšířit motivační východiska urbanonymie měst, jež se začala pod vlivem industrializace velmi rozrůstat²². V průběhu 19. století motivační východiska ovlivnil nový zdroj pojmenování, jména odkazující ke známým osobnostem politického a kulturního života nebo významným událostem. V následujícím století se připojily názvy inspirované různými organizacemi, hnutími nebo významnými dny. Honorifikační funkce začala převládat nad účelovou a pragmatickou, které odkazují k vlastnostem pojmenovávaného objektu²³.

Nové názvy přicházely oficiální cestou na rozdíl od předchozího vývoje. Umístění jmen podle osobností odráželo jejich postavení ve společnosti. Původní jména začala z centra města mizet a stejně tak primární funkce uličního názvosloví – jednoznačně orientovat²⁴. Od počátků 20. století je nejvíce uplatňována masivní honorifikace, která nepřináší téměř žádné informace o konkrétním pojmenovávaném objektu²⁵.

2.2.1.1 Proměny honorifikačních pojmenování

Mnoho honorifikačních pojmenování bývá platných za určité politické nebo ideologické orientace státu. Následkem určitých společenských nebo politických změn se některá z honorifikačních jmen stávají nevhodnými a je žádoucí je nahradit.

Připomeňme si hlavní historické události 20. století, které vedly k zásadním politickým změnám. Prvním zlomem byl rozpad Rakouska-Uherska a vznik Československé republiky v roce 1918, který zapříčinil zánik jmen vzniklých v době císařství (*Ferdinandova třída, nám. Františka Josefa*)²⁶. Přes snahu odstranit názvy připomínající habsburskou dynastii, některá jména měst zůstala vžitá (*Terezín, Františkovy Lázně, Josefov*). Téhož roku byla provedena vědecká revize všech místních jmen a mnoho německých pojmenování bylo počestěno (např. z *Konstadt* se stal *Kunštát*)²⁷.

Roku 1938 začala německá okupace, všechny názvy odkazující na tradice první republiky byly odstraněny (*Masarykovo nábreží*) a nahrazeny jmény oslavující představitele

²¹ DAVID, Jaroslav. *Smrdiv, Brežněves a Rychlonožkova ulice: kapitoly z moderní české toponymie: místní jména, uliční názvy, literární toponyma*. Praha: Academia, 2011, 333 s., ISBN 978-80-200-1913-4, s. 34.

²² DAVID, J., MÁCHA, P., pozn. 2, s. 48.

²³ HARVALÍK, M., pozn. 14, s. 30.

²⁴ HARVALÍK, M., pozn. 14, s. 30.

²⁵ DAVID, J., pozn. 1 [online]. [cit. 2021-10-02].

²⁶ HARVALÍK, M., pozn. 14, s. 31.

²⁷ ŠMILAUER, Vladimír. *Úvod do toponomastiky: (nauky o vlastních jménech zeměpisných)*. Praha: SPN, 1963, 219 s. Učebnice vysokých škol, s. 172.

třetí říše (*Adolf Hitler Platz, Goebbelstrasse*). Již na konci války byla tato jména postupně nahrazována, poté se vlády ujala komunistická strana, která znovu zapříčinila prosazování jmen oslavující komunistické politiky a ideology (*Gottwaldov, Stalinova třída*). Některá pojmenování byla odrazem tehdejší společenské situace (*Budovatelů, nám. Pětiletky*)²⁸.

Nejčerstvější změny honorifikačních pojmenování, vzniklé následkem politických změn, přinesl listopad roku 1989. Jména spojená s minulým režimem mizela a mnohá byla obnovena, např. za 1. republiky *Štefánikova ulice* byla po válce *Urxova* a po roce 1989 znovu *Štefánikova*. V některých případech prvorepubliková jména nebyla obnovena především z důvodu, že význam oslavované osoby nebyl tak značný jako v době, kdy působila, např. za 1. republiky *Límanova ulice*, byla po roce 1948 přejmenována na ul. *Zdeňka Nejedlého* a po revoluci na *Dr. E. Beneše*²⁹.

Hlavní motivací těchto změn byla snaha odstranit pojmenování odkazující k socialistickému režimu a jeho představitelům (Klement Gottwald, Vladimír Iljič Lenin), což byl důvod 97 % změn. Pojmenování byla nahrazena názvy připomínajícími především osobnosti spojené s obdobím před rokem 1948 a demokracií (Tomáš Garrigue Masaryk, Edvard Beneš)³⁰. Výsledkem posledních přejmenování jsou neustále se opakující názvy typu *Komenského, Husova, Masarykova*, zatímco osobnosti skutečně významné pro určitý region bývají opomíjeny³¹.

Z předešlých řádků vyplývá, že honorifikační jména a jejich proměny jsou úzce spojeny s dějinami, politickými a sociálními změnami a mohou být použity při popisu těchto změn. Jména symbolizující dobové hodnoty však nemívají dlouhého trvání a jsou značně nestabilní. Proces přejmenování, který způsobuje změnu či nahrazení jména, byl Davidem Kertzerem označen jako *revoluční rituál* – lidé jsou nuceni vzdát se pojetí svého světa a zažitých zvyků, aby byli schopni přijmout politické změny a stát se tak součástí nového režimu³².

2.2.1.2 *Problematika honorifikačních pojmenování*

Časté přejmenovávání způsobuje národohospodářské škody; je nutno vyměnit uliční tabulky, tisknout nové plány města, vyrobit nová razítka apod. Především vzniká nedůvěra ve spolehlivost orientačních nástrojů a názvosloví jako celku³³.

²⁸ HARVALÍK, M., pozn. 14, s. 31.

²⁹ HARVALÍK, M., pozn. 14, s. 32.

³⁰ DAVID, J., pozn. 21, s. 167.

³¹ DAVID, J., MÁCHA, P., pozn. 2, s. 48.

³² DAVID, J., pozn. 21, s. 35.

³³ LUTTERER, I., in HARVALÍK, M., pozn. 14, s. 30.

Nová jména nejsou někdy schopna vymazat z podvědomí jména stará, která jsou nadále přednostně používána. Všechny případné změny by proto měly být důkladně promyšleny. Existují příslušná nařízení, která je nutno dodržovat, např. ulice by neměly být pojmenovány po osobách stále žijících nebo nedávno zesnulých, neboť až z pohledu delšího časového horizontu dokážeme určit, zda si jejich jméno zaslouží být v urbanonymii zachyceno. Jméno osoby musí mít význam pro co nejširší okruh veřejnosti³⁴.

Velmi vážná debata navrhuující přejmenování vznikla po smrti prvního prezidenta České republiky, Václava Havla, která zvažovala změnu názvu pražského letiště, ke které nakonec došlo roku 2012 (*Letiště Václava Havla*). Přesto se dodnes častěji setkáváme se zažitým pojmenováním *Ruzyně*, a to nejen u nás, ale také ve světě. Přejmenování a s ním spojené komplikace vedlo k peticím a několika veřejným nesouhlasům. Bývalý prezident Václav Klaus se o přejmenování vyjádřil jako o politické schválnosti³⁵.

2.3 Vrstvy městské toponymie

Urbanonymie je složena z několika vrstev, které tvoří standardizované (úředně stanovené) názvy ulic, náměstí a dalších objektů náležících prostoru města, venkovská pojmenování, která se prolínají se standardizovanými názvy, a nestandardizovaná, živá, urbanonyma³⁶.

2.3.1 Standardizovaná urbanonymie

Standardizovaná urbanonyma mohou být charakterizována jako „viditelná“ neboť jsou zachycena v mapách, na plánech a uličních tabulích města. Uplatňována jsou zejména v oficiální komunikaci, nad jejich používáním a podobou dohlíží orgány městské správy. Podoba standardizovaných pojmenování byla ovlivněna zejména honorifikačními názvy, nejvíce v časovém rozmezí od druhé poloviny 19. století a celého 20. století³⁷ (viz kap. 2.2.1).

2.3.2 Venkovská pomístní jména

Část standardizované urbanonymie mohou tvořit tzv. venkovská pomístní jména. Během rozrůstání měst se pojmenování používaná na venkově posunula do prostoru města, kterým byla přisvojena, např. názvy lesů, polí, rybníků apod. K nejvýznamnějšímu posunu došlo v průběhu 19. století a druhé poloviny 20. století. Venkovská pomístní jména se

³⁴ HARVALÍK, M., pozn. 14, s. 33.

³⁵ HENDRYCH, Lukáš. *iDNES.cz* [online]. 24. 3. 2016. [cit. 2021-06-02]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/klaus-cesi-jsou-vzdy-hloupejsi-prejmenovani-letiste-schvalnost.A160324_171538_domaci_rych

³⁶ DAVID, J., MÁCHA, P., pozn. 2, s. 54–55.

³⁷ DAVID, J., MÁCHA, P., pozn. 2, s. 55.

přenesla do urbanonymie buď v původní podobě, např. *Dubíček, Kopaniny* (Ostrava), nebo na základě jejich původního pojmenovacího motivu vznikla nová pojmenování lišící se slovo tvorně nebo lexikálně, např. *Při hůře – V Hůrce* (Ostrava). U takových jmen převládá orientační motivace a jejich výskyt je mnohem pravděpodobnější na okraji měst nežli v centru³⁸.

2.3.3 Nestandardizovaná urbanonymie

Třetí vrstva bývá označována jako „živá“³⁹ a bývá uplatňována u místních i pomístních jmen. Některá nestandardizovaná živá pojmenování vznikla ze standardizovaných názvů, nejčastěji je možné se setkat s univerbizáty. Jednoslovná pojmenování vznikají např. použitím základu standardizované podoby s příponou *-ák*, která je typická pro jména určující náměstí (*Šald'ák, Škroupák, Václavák*), nebo s příponou *-ka*, která se především objevuje u jmen s určením ulice nebo školy (*Arbesovka, Mánesovka*).

Zvláštní rozdíl mezi standardizovanými a nestandardizovanými názvy může představovat jejich rozsah⁴⁰, např. ulice *Široká* v Liberci ve své standardizované podobě označuje určitý v mapách zachycený rozsah, zatímco v nestandardizovaném užití označuje prostor i s podniky sousedních ulic.

2.3.3.1 Lidová urbanonyma

Lidová urbanonyma, jak samo označení napovídá, jsou nestandardizovaná, živá, jména používaná v běžné komunikaci mezi obyvateli určitého městského prostoru. Především slouží pro orientaci a identifikaci míst, někdy se jejich časté používání promítne do názvů např. kulturních akcí, trhů, obchodů, restaurací nebo zastávek městské veřejné dopravy⁴¹. Místní pojmenování představují nefyzickou charakteristiku míst, jsou významná při *krytalizování identity místa* a příležitostně přinášejí klíčovou informaci o označovaném objektu⁴².

³⁸ DAVID, J., MÁCHA, P., pozn. 2, s. 61–65.

³⁹ Živé vlastní jméno je jakékoli neúřední jméno používané v neoficiálních stycích. Adjektivum živý odkazuje ke každodenní, především mluvené, komunikaci. Více: PLESKALOVÁ, Jana (2017): ŽIVÉ VLASTNÍ JMÉNO. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. [online]. [cit. 2021-17-02]. Dostupné z: https://www.czechency.org/slovník/ŽIVÉ_VLASTNÍ_JMÉNO

Adjektivum živý může rovněž odkazovat k proměnlivosti jmen v rámci různých generací a jejich neustálenosti (pozn. autora).

⁴⁰ DAVID, J., MÁCHA, P., pozn. 2, s. 65–66.

⁴¹ DAVID, J., MÁCHA, P., pozn. 2, s. 66–69.

⁴² LYNCH, Kevin a Michal HEXNER. *Obraz města: = The image of the city*. Praha: BOVA POLYGON, 2004, 202 s. ISBN 80-7273-094-0, s. 109.

Téma živých jmen je zajímavé nejen z hlediska identity obyvatel města, ale rovněž v sobě nese potenciál pro určení důležitých orientačních bodů města, které mohou sloužit k tvorbě marketingových textů, plánování městského prostoru nebo nových orientačních urbanonym a z nich vznikajících názvů⁴³. Pro představu uveďme příklad českolipské restaurace *Střelák*, jejíž původní název zněl *Luxor pivní bar Střelnice*. Restaurace byla přejmenována poměrně nedávno (2020), nový název vznikl ze zkráceného, frekventovaně používaného, lidového označení sídliště Střelnice, na kterém se nachází.

2.3.3.2 *Vznik lidových urbanonym*

Nestandardizovaná urbanonymie je tvořena živými zeměpisnými jmény, která buď nejsou odvozena ze standardizovaných názvů, např. orientační bod terminálu MHD *Pod hodinama* (Liberec), nebo jsou odvozena z původních již neexistujících názvů⁴⁴, např. *Ještěd*, nyní *OC Forum* (Liberec). Další částí nestandardizované urbanonymie jsou jména, která naopak vznikla na základě standardizované urbanonymie⁴⁵, např. *Benešák* – Benešovo náměstí, *Husovka* – ulice Husova (Liberec).

Praktická část představí různé motivace vzniku jmen, podle kterých budou českolipská lidová urbanonyma rozdělena do skupin. Některá jména vycházejí z původních či současných standardizovaných názvů, většinou jsou jimi jednoslovná pojmenování vycházející z víceslovného pojmenování – univerbizáty, které jsou tvořeny slovním základem propria rozvinutým sufixem *-ák* nebo *-ka*. Ostatní jména vycházejí ze své původní či současné funkce nebo charakteristiky a nenesou v sobě žádný odkaz k oficiálnímu názvu, typickým příkladem je užití předložky *u* a genitivem apelativa.

2.3.3.3 *Sběr lidových urbanonym*

Pomístním názvoslovím, sběrem a analýzou lidových urbanonym se zabývá několik odborných publikací a kvalifikačních prací, které jsou z praktického hlediska založeny na vlastním výzkumu autorů. Výzkumy jsou realizovány prostřednictvím rozhovorů a dotazníků s obyvateli či znalci zkoumané lokality, jež umožňují sběr lidových názvů a následné ověření znalosti.

Sběr neoficiálních názvů se stal předmětem zájmu i dvou projektů, které lidová urbanonyma zachycují a zpřístupňují veřejnosti na svých webových stránkách. Jedním z projektů jsou *Místa paměti*, ze kterého vznikla webová aplikace *Názvy míst*. Autoři místní

⁴³ DAVID, J., MÁCHA, P., pozn. 2, s. 72.

⁴⁴ DAVID, J., MÁCHA, P., pozn. 2, s. 66.

⁴⁵ DAVID, J., MÁCHA, P., pozn. 2, s. 66.

a pomístní názvy, které nám předávají informace o *charakteru míst, způsobech jejich využívání a také o životě našich předků*, vnímají jako součást kulturního dědictví. Cílem projektu je zmapovat znalost místních a pomístních názvů ve vybraných regionech (okolí Ostravy, Havířova apod.) a shromáždit současnou i historickou dokumentaci založenou na místních názvech. Na projektu spolupracují obecní a městské úřady, různá občanská sdružení, kronikáři a zájemci o historii vybrané lokality. Projekt je určen široké veřejnosti a příspěvek do sběru jmen může jakýkoli zájemce⁴⁶. V aplikaci jsou toponyma umístěna již po celé České republice, avšak nejvíce jich je umístěno v Moravskoslezském kraji (2712 názvů k datu 20. 2. 2021). Jména lze vyhledávat podle názvu nebo obce, ke které se vztahují, v podrobnějším vyhledávání pak podle kraje, typu toponyma, druhu objektu a podle věku respondentů, kteří přispěli komentářem ke vzniku některého z názvů. Jména lze prohlížet, přidávat nová či upravovat informace o stávajících⁴⁷.

Druhý projekt s názvem *Živá jména* se soustředí na Liberec a Stráž nad Nisou. Na úvodní stránce autoři definují živá jména jako místní názvy, které jsou používány v běžné komunikaci pro orientaci ve městě, někdy jsou jimi označovány i místa, která oficiální pojmenování nemají. Živá jména jsou pamětí lidí i míst, ve kterých se odráží historie, vývoj města a proměna vztahu člověka k sídelnímu i nesídelnímu prostoru. Aplikace je *společným výzkumným projektem Katedry českého jazyka a literatury a Katedry aplikované matematiky Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické, Technické univerzity v Liberci*, který probíhá ve třech fázích.

První fáze (sběr) byla spuštěna 1. 10. 2019 a už 3. 10. 2019 bylo sesbíráno více jak tisíc jmen, po třech týdnech od spuštění aplikace obsahovala více jak dva tisíce jmen. V dubnu roku 2020 byla provedena kontrola a oprava jmen a znovu byla spuštěna interaktivní mapa pro sběr dalších. Druhá fáze projektu (znalost), která trvala od 1. 10. 2020 do 10. 1. 2021, se zaměřila na ověření znalosti jmen mezi obyvateli Liberce a Stráže nad Nisou. Třetí fáze (prostorová fixace) je plánována na přelom let 2021/2022, jejím cílem bude u toponym s vyšší mírou znalosti a používání zjistit konkrétní prostor, který popisují. Projekt by se pak mohl stát podkladem pro nová pojmenování veřejného prostranství⁴⁸.

⁴⁶ DAVID, Jaroslav a Přemysl MÁCHA, 2011 – 2021 [online]. *Místa paměti – názvy míst jako kulturní dědictví* [online]. Ostravská univerzita: Fakulta filozofická a přírodovědecká. [cit. 2021-20-02]. Dostupné z: https://mistapameti.osu.cz/?page_id=7

⁴⁷ DAVID, Jaroslav, KRTIČKA, Luděk a Přemysl MÁCHA, 2011 – 2021 [online]. *Názvy míst*. Ostravská univerzita: Filozofická přírodovědecká a filozofická. [cit. 2021-20-02]. Dostupné z: <https://www.nazvymist.cz/>

⁴⁸ LÁBUS, Václav a Daniel VRBÍK, 2019 – 2021 [online]. *Živá jména*. Technická univerzita v Liberci: Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická. [cit. 2021-20-02]. Dostupné z: <https://mapy.fp.tul.cz/zivajmena>

2.4 Město Česká Lípa

2.4.1 Historie

Okolí České Lípy bylo do poloviny 13. století neosídleno, proces osidlování, který vedl k vytvoření zemědělského zázemí, nabral na intenzitě ve 14. století. Významnou stavbou té doby se stal hrad Lipý, jedno ze sídel Ronovců. Nejslavnější osobností rodu pánů z Lipé byl Jindřich z Lipé⁴⁹. Za období vlády Karla IV. a jeho syna Václava IV. město vzkvétalo a stalo se tak řemeslným a obchodním centrem svého okolí. Vývoj byl narušen až husitskými vojsky, následoval konflikt Vartenberků s Lužicí, jejichž neshody vedly k několika stavebním úpravám lipského hradu a zvýšení kvality opevnění⁵⁰. Původní městské jádro, zastavěné především dřevěnými domy, bylo válkami velmi poničeno. Nejstarší památkou města z 15. století, běžně veřejnosti nepřístupnou, jsou gotické sklepy pod domy v centru města⁵¹.

Po válečných konfliktech se objevila epidemie moru (1495–1496), která zapříčinila úmrtí více jak třetiny obyvatel. V počátcích 16. století byl obnovený rozvoj města přerušeno velkým požárem (1515)⁵². Ve 20. letech 17. století většinu města koupil Albrecht z Valdštejna. Jeho hlavní snahou bylo pokatoličťování obyvatel, které ale kvůli zakořeněnému protestantství postupovalo pomalu. Jedním z nejvýznamnějších činů Albrechta bylo založení kláštera s posláním latinské školy, která měla nahradit cesty za vzděláním do zahraničí mladých mužů. V celém průběhu 17. století se město vypořádávalo s třicetiletou válkou a jejími následky⁵³. V 18. století začala zanikat některá odvětví (mečíři, zbrojíři) a jiná se naopak začala rozvíjet (hodináři, puškaři), v té době se Česká Lípa stala 3. nejvýznamnějším textilním městem⁵⁴. Válečné události monarchie, které se odehrály v 18. století, poznamenaly i Českou Lípu, především tři slezské války. Konec století závisel na výrobě a obchodu, které byly ovlivněny mezinárodními politickými poměry a francouzskou revolucí⁵⁵.

V 19. století byl největší katastrofickou událostí požár (1820), který během několika hodin proměnil město v popel, po obnově město přijalo novou, raně průmyslovou, podobu. V 50. letech byla zřízena zemědělská škola a městská knihovna, v 60. letech pak městská spořitelna a spolek německých Turnerů (reakce na českého Sokola)⁵⁶.

⁴⁹ PANÁČEK, Jaroslav, Marie VOJTÍŠKOVÁ a Ladislav SMEJKAL. *Z dějin České Lípy*. Česká Lípa: Magdalena Sobotková, 1999, 186 s., front. ISBN 80-238-4113-0, s. 15.

⁵⁰ PANÁČEK, J., et al., pozn. 49, s. 23–31.

⁵¹ SMEJKAL, Ladislav. *Českou Lípu krok za krokem*. Česká Lípa: Magdalena Sobotková, 2005, 92 s. ISBN 80-239-6347-3, s. 5.

⁵² PANÁČEK, J., et al., pozn. 49, s. 37–41.

⁵³ PANÁČEK, J., et al., pozn. 49, s. 69.

⁵⁴ PANÁČEK, J., et al., pozn. 49, s. 101.

⁵⁵ PANÁČEK, J., et al., pozn. 49, s. 87–89.

⁵⁶ PANÁČEK, J., et al., pozn. 49, s. 110–119.

V sedmdesátých letech středověké ovzduší město zcela opustilo. Velmi významnou událostí byl příjezd prvního vlaku roku 1867. Následně se začala rozvíjet činnost železničních dílen, rovněž začaly vznikat vzdělávací instituce a spolky snažící se zlepšit život dělníků. Na konci 19. století byl položen první kámen budoucího gymnázia⁵⁷. Dalšími důležitými stavbami byly všeobecná nemocnice, dívčí a chlapecká měšťanka, krajský soud, na náměstí se objevila první palácová výstavba a okrašlovacím spolkem bylo vytyčeno několik přírodních zón⁵⁸.

Na přelomu 19. a 20. století se nejvíce investovalo do modernizace již existujících inženýrských sítí, proběhla elektrifikace města a regulace řeky Ploučnice. Na začátku 20. století se kvůli nacionálním bouřím zvažovalo přejmenování na Německá Lípa nebo Lípa v Čechách. Během 1. sv. v. byla Česká Lípa z válečného hlediska zajímavá pro své železniční dílny, město trpělo hladu (tzv. chlebová krize), kromě toho nastala také uhelná krize. Vznik republiky znamenal politické neshody, hospodářskou krizi, a nedostatek bytových jednotek⁵⁹. Později se v centru i na okraji města začaly utvářet vilové čtvrti a bylo postaveno několik rodinných i panelových domů⁶⁰.

Se začátkem 2 sv. v. byl průmysl České Lípy přeorientován na válečnou výrobu, ve městě byl zajištěn prostor pro přesídlení německého obyvatelstva a tábor pro uprchlíky. Bombardování města proběhlo až v konečném roce 1945, kdy se sovětská letadla snažila poškodit železniční spoje a budovy⁶¹. Druhá světová válka měla na svědomí zbourání mnoha staveb, což způsobilo likvidaci starého města s ponecháním jen několika památek. Během druhé poloviny 20. století do staré zástavy vstoupila panelová sídliště s vlastními obchodními sítěmi, což vedlo k chátrání života v samotném středu města⁶².

Vzhled historického centra byl z důvodu výstavby mnoha panelových domů zanedbán a jen s velkými obtížemi zachráněn. Od devadesátých let je historické jádro města památkovou zónou⁶³.

⁵⁷ PANÁČEK, J., et al., pozn. 49, s. 121–126.

⁵⁸ SMEJKAL, Ladislav a Jaroslav PANÁČEK. *Stará Česká Lípa v dobových fotografiích*. 2. přeprac. vyd. Česká Lípa: Magdalena Sobotová, 2007, 191 s. ISBN 978-80-254-1021-9, s. 7.

⁵⁹ PANÁČEK, J., et al., pozn. 49, s. 131–143.

⁶⁰ SMEJKAL, L., PANÁČEK, J., pozn. 58, s. 8.

⁶¹ PANÁČEK, J., et al., pozn. 49, s. 153.

⁶² SMEJKAL, L., PANÁČEK, J., pozn. 58, s. 8.

⁶³ Městský úřad České Lípy, 2015. *Česká Lípa - Oficiální web města* [online]. [cit. 2021-28-02]. Dostupné z: <https://www.mucl.cz/index.asp>

2.4.2 Vývoj obyvatelstva

Koncem 19. století ve městě Česká Lípa žilo přibližně 13 tisíc obyvatel. Počet obyvatel se začal navyšovat po roce 1910, kdy překročil 15 tisíc. V první polovině 20. století byl nejvyšší počet obyvatel v roce 1930 (18 174)⁶⁴, kdy v celém českolipském okrese žilo 31782 obyvatel, z toho 27 006 bylo německých a pouze 4 231 československých, zbytek byl jiné národnosti, převážně židovské⁶⁵.

Po skončení druhé světové války a odsunu německého obyvatelstva počet obyvatel klesl. V 50. letech žilo ve městě přibližně 15 tisíc obyvatel, v 60. letech 16 tisíc a v 70. letech 17 a půl tisíce. Další velký nárůst obyvatel následoval na přelomu 70. a 80. let, v roce 1980 bylo evidováno 24 862 obyvatel⁶⁶. Od 80. let se k území České Lípy začaly připojovat původně samostatné menší obce a počet obyvatel se ročně navyšoval o několik tisíc⁶⁷. Na počátku 90. let bylo evidováno 39 463 lidí (1991). Počet obyvatel se o deset let později, kdy bylo evidováno 39 358 lidí (2001),⁶⁸ téměř nezměnil. V průběhu 21. století se počet obyvatel stále pohybuje mezi 36–38 tisíci. Za posledních pět let počty vykazují přes 37 000 obyvatel, k roku 2020 bylo evidováno 37 525 osob⁶⁹.

2.4.3 Současnost

Katastrální výměra České Lípy je 66,10 km², město je rozděleno do 14 katastrálních území a 14 místních částí, ve kterých žije přibližně 37,5 tisíce obyvatel⁷⁰. K obci Česká Lípa byly postupem času připojeny původně samostatné vesnice, které nyní tvoří části katastru (viz Obrázek 1: Katastrální části České Lípy): Častolovice, Dobranov, Dolní Libchava, Dubice, Heřmaničky, Lada, Manušice, Okřešice, Písečná, Stará Lípa, Vítkov, Vlčí Důl a Žizníkov.

Katastrální část Česká Lípa, kterou se práce z hlediska oficiální i lidové urbanonymie zabývá, je rozdělena do sídlišť Špičák, Střelnice, Lada, Slovanka, Holý Vrch, Kopeček, Svárov a centra Česká Lípa - střed.

⁶⁴ Český statistický úřad, 2006. *Historický lexikon obcí České republiky 1869 - 2005, 1. díl* [online] S. 422 - 423. [cit. 2021-20-03] Dostupné z:

https://www.czso.cz/documents/10180/20538302/13n106cd1.pdf?fbclid=IwAR1_nhDkr7eIKIes-O5EiMmCKYyCv1kxRYfCX4DauDH1Aw1vA-LUkxZw6n8

⁶⁵ *Statistický lexikon obcí v zemi české: Úřední seznam míst podle zákona ze dne 14. dubna 1920, čís. 266 sb. zák. a nař. Vydán ministerstvem vnitra a státním úřadem statistickým na základě sčítání lidu z 1. prosince 1930.* Praha: Orbis, 1934, 613 s., s. XXI

⁶⁶ Český statistický úřad, pozn. 64 [online]. [cit. 2021-20-03].

⁶⁷ ADAMOVIČ, Jiří, Jana BLAŽKOVÁ, Marek ĎURČANSKÝ, et al. *Česká Lípa: město na Ploučnici.* Česká Lípa: Město Česká Lípa, 2018, 607 s. ISBN 978-80-905846-1-7, s. 503.

⁶⁸ Český statistický úřad, pozn. 64 [online]. [cit. 2021-20-03].

⁶⁹ Český statistický úřad, 2020. *Obyvatelé Česka. Počet obyvatel v obci Česká Lípa, Česká Lípa* [online]. [cit. 2021-20-03]. Dostupné z:

<https://www.obyvateleceska.cz/%C4%8Desk%C3%A1%20I%C3%ADpa/%C4%8Desk%C3%A1%20I%C3%ADpa/561380>

⁷⁰ *Česká Lípa – oficiální web města*, pozn. 63 [online]. [cit. 2021-28-02].

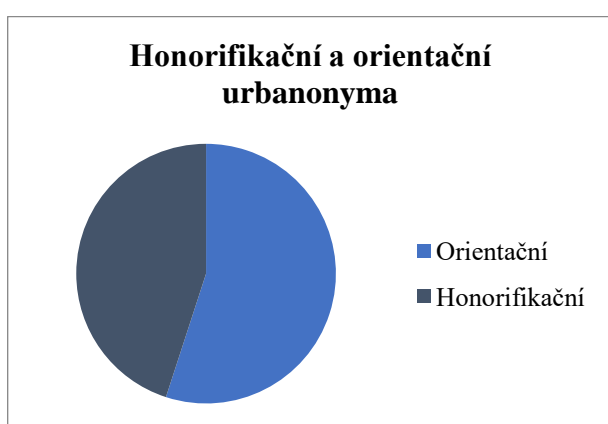
Obrázek 1: Katastrální části České Lípy

3 Praktická část

3.1 Standardizovaná urbanonymie města Česká Lípa

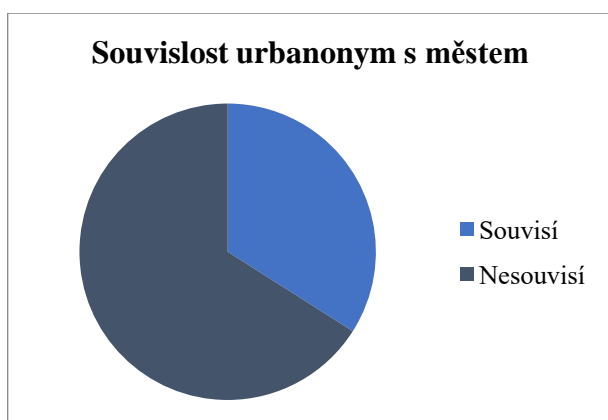
Na katastrálním území České Lípy se nachází celkem 240 názvů ulic a náměstí⁷¹, z nichž 132 (55 %) je orientačních a 108 (45 %) honorifikačních. Provedený rozbor uličních názvů potvrzuje tvrzení vyplývající z výzkumu Jaroslava Davida, že honorifikační pojmenování tvoří 44 % urbanonymie⁷².

Katastrální části, které byly původně samostatnými vesnicemi, nemají vlastní uliční názvy, avšak některými z nich vedou silnice z centra města, jejichž názvy jsou vždy orientační podle směru, kterým vedou, např. Dolní Libchavou vede ulice *Děčínská* nebo Dubicí ulice *Litoměřická*.

Graf 1: Honorifikační a orientační urbanonyma v České Lípě

Ze 108 honorifikačních pojmenování se 37 z nich (34 %) vztahuje přímo k České Lípě, např. *Mikanova*, *Nawkova*, *Pátova*, *Studničkova*, *Wedrichova*, *Norská*, ostatní (66 %) souvisí s národní historií či reáliemi, např. *Erbenova*, *Komenského*, *Žižkova*.

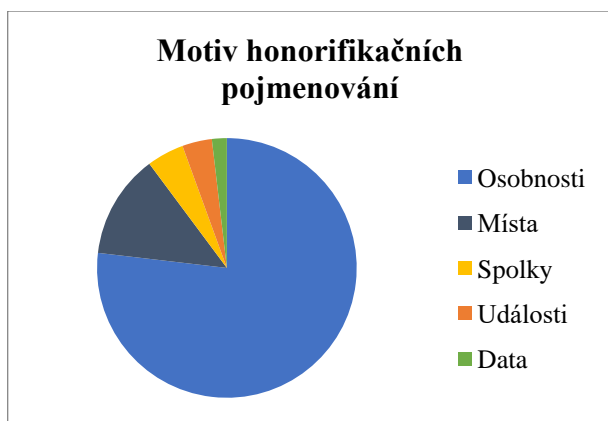

Graf 2: Souvislost urbanonym s Českou Lípou

⁷¹ ADAMOVIČ, J., et al., pozn. 67, s. 504–515.

⁷² DAVID, J., pozn. 21, s. 171.

Honorifikační motiv názvů v České Lípě nejčastěji odkazuje k významným osobnostem (83); spisovatelům (*Boženy Němcové, Bezručova*), malířům (*Jana Zrzavého, Mánesova*), hudebním skladatelům (*Bohuslava Martinů, Janáčkova*), politikům (*Dr. Edvarda Beneše, T. G. Masaryka*) a osobnostem dříve působících na území České Lípy (*Kozákova, Kožnarova*). Podstatně méně odkazují k místům (14), např. *Bardějovská, Budyšínská, Moskevská*, aniž by se jednalo o směr, tudíž jejich funkce nebyla určena jako orientační. Nejméně se objevují pojmenování oslavující jisté spolky (5), např. *Červeného kříže, Lukostřelecká, Sokolská*, události (4), např. *Dukelská, náměstí Osvobození*, pouze dva názvy oslavují datum – *5. května a 28. října*.

Graf 3: Motiv honorifikačních pojmenování v České Lípě

3.1.1 Ulice

První uliční názvy v České Lípě začaly formovat ve 14. století z důvodu potřeby orientace ve městě (viz kap. 2.1.1). Nejstarší názvy zachycují latinské prameny, které se dochovaly z konce 14. a začátku 15. století⁷³. Středověké názvy, stejně jako v jiných městech, měly motiv vzniku: orientační (*Kostelní, U Synagogy*), charakterizační (*Dlouhá, Dolní*), podle původu a zaměstnání obyvatel (*Barvířská, Masná*).

Vzhledem k převažujícímu německému obyvatelstvu byly uliční názvy známy pouze v němčině. Tabulky s názvy v ulic v němčině i češtině se objevily teprve ve 30. letech 20. století. Až po skončení 2. sv. v. a odsunu německého obyvatelstva došlo k celkovému přejmenování ulic do češtiny. Většina názvů byla přeložena z původních německých, podstatná část byla pojmenována podle významných českých umělců, další část podle osobností, které měly vztah k České Lípě. Některé ulice svým názvem vyjadřovaly vděčnost Rudé armádě a Sovětskému svazu za osvobození, zbývající ulice byly pojmenovány podle historických osobností nebo podle své nové charakteristiky⁷⁴.

⁷³ ADAMOVIČ, J., et al., pozn. 67, s. 504.

⁷⁴ ADAMOVIČ, J., et al., pozn. 67, s. 504.

K poslednímu přejmenování uličních názvů došlo po revolučním roce 1989, kdy všechny názvy připomínající komunistický režim byly odstraněny⁷⁵. Nejnovější názvy vznikly na přelomu století kvůli výstavbě nových rodinných domů, převážně na sídlišti Svárov, komisi byly doporučeny názvy inspirované ročními obdobími a flórou (*Jarní, Jabloňová, Jasmínová* apod.), které původně byly určeny pro pojmenování ulic na sídlišti Lada. Nejmladšími názvy, které byly standardizovány roku 2004, jsou uliční pojmenování *Akátová, Jasanová a Jilmová*⁷⁶.

3.1.2 Náměstí

V České Lípě se nachází celkem šest náměstí, největším z nich je náměstí T. G. Masaryka. Hlavní budovou náměstí, která byla postavena už ve středověku, je radnice, jejíž současná podoba pochází z roku 1884⁷⁷. Náměstí prošlo mnohým přejmenováním, která většinou odráží zásadní historické události; původně *Ring*, později *Ringplatz, Markplatz* (1877), *Adolf Hitler Platz* (1938), *Dr. Edvarda Beneše* (1945), *Mírové náměstí* (1949), *T. G. Masaryka* (1991)⁷⁸.

Okolo původně prázdného prostoru před českolipským klášteřem byla v letech 1869–1870 postavena reálka (později gymnázium, nyní Obchodní akademie), čímž se utvořilo obdélníkové prostranství zvané *Neumarkt* (1870), přestože se zde trhy nikdy nekonaly⁷⁹. Roku 1882 bylo náměstí přejmenováno podle pomníku císaře Josefa II. na *Josefovo*, roku 1923 podle německého politika na *Kudlichovo* (lidově označováno jako *Klášterní*), po 2 sv. v. na *Komenského* (1945) nakonec na *Osvobození* (1982), kdy byla na náměstí převezena socha rudoarmějce, která byla roku 1990 odstraněna a nahrazena památníkem obětem fašismu⁸⁰.

V prostoru dnešního Škroupova náměstí stál farní kostel sv. Petra a Pavla, který shořel během požárů v letech 1787–1820 a již nebyl obnoven. Od roku 1830 se prostor nazýval *Kirchenplatz* (*Kostelní náměstí*), po odstranění kamenného zdiva bylo náměstí přejmenováno na *Schulplatz* (*Školní náměstí*), lidově *Buttermarkt* (*Máselný trh*). *Škroupovo náměstí* je standardizovaným názvem od roku 1945, lidově doposud označováno jako *Tržní náměstí* podle pořádaných trhů⁸¹.

Malý prostor nacházející se pod Klášterní ulicí se od roku 1945 nazývá *Jeřábkovo náměstí*. Honorifikační název připomíná Filipa Jeřábka, tiskaře, který se roku 1850 usadil

⁷⁵ ADAMOVIČ, J., et al., pozn. 67, s. 504.

⁷⁶ ADAMOVIČ, J., et al., pozn. 67, s. 504–507.

⁷⁷ SMEJKAL, L., pozn. 51, s. 7.

⁷⁸ ADAMOVIČ, J., et al., pozn. 67, s. 510.

⁷⁹ SMEJKAL, L., pozn. 51, s. 45.

⁸⁰ ADAMOVIČ, J., et al., pozn. 67, s. 510.

⁸¹ ADAMOVIČ, J., et al., pozn. 67, s. 513.

v České Lípě, kdy se stala krajským sídlem, aby zde zastával funkci úředního tiskaře⁸². Původní název Jeřábkova náměstí zněl *Klosterplatz*, jenž byl roku 1935 přeložen do češtiny a vzniklo tak *Kláštevní náměstí*⁸³.

Před kostelem narození Panny Marie a budovou učňovské školy taktéž vzniklo malé náměstí, od roku 1905 zvané *Schiller-platz* (*Šilerovo*). V roce 1945 bylo přejmenováno na *Palackého* podle spisovatele a historika Františka Palackého⁸⁴. Nejnovějším českolipským náměstím je *Dr. Edvarda Beneše*, které označuje prostranství mezi obchodními domy Andy a Banco, jeho název vznikl roku 2002⁸⁵.

3.1.3 Sídliště

Největší sídliště zvané *Špičák* bylo pojmenováno podle hory, pod kterou se nachází. Vrchol lze pozorovat již na nejstarším vyobrazení města v mariánském kostele. Stejnomená rozhledna se původně měla jmenovat *Vyhlička princezny Štěpánky* podle manželky korunního prince Rudolfa. Pod sídlištěm *Špičák* se nachází *Lada*, která jsou rozdělena na sídliště spadající pod katastrální část Česká Lípa a samostatnou katastrální část (lidově známou jako *Staré Lada*). První zmínka o Ladech (*Jägersdorf*) pochází z roku 1471, starší české pojmenování *Ledce* bylo prvně uvedeno v roce 1575⁸⁶.

Název čtvrti *Slovanka* vznikl v kruhu Českého stavebního družstva, které koupilo kvůli výstavbě nových rodinných domů mnoho pozemků za železniční tratí. Ještě na snímcích z roku 1924 je na popisovaném území plán s dvěma menšími budovami, cihelnou a kotelnou. Jádrem byla ulice *Slovanka*, jejíž název byl standardizován v roce 1928. Dnes bývá označována jako stará *Slovanka*, aby se odlišila od později vybudovaného nového sídliště⁸⁷.

Sídliště *Holý vrch* bylo stejně jako *Špičák* pojmenováno podle hory, pod kterou se nachází. Sídlištěm dříve vedla promenádní cesta na Holý vrch, na jehož vrcholu se nacházela kaple a později patrový výletní hostinec⁸⁸. Zbylá sídliště byla pojmenována stejným způsobem jako většina předchozích – metaforickým nebo metonymickým přenosem; na sídlišti *Střelnice* se nacházela střelnice, sídliště *Svárov* dostalo svůj název podle Svárovské ulice a sídliště *Kopeček* podle svého umístění.

⁸² SMEJKAL, L., pozn. 51, s. 30.

⁸³ ADAMOVIČ, J., et al., pozn. 67, s. 507.

⁸⁴ ADAMOVIČ, J., et al., pozn. 67, s. 511.

⁸⁵ ADAMOVIČ, J., et al., pozn. 67, s. 510.

⁸⁶ SMEJKAL, L., pozn. 51, s. 43–44.

⁸⁷ SMEJKAL, L., pozn. 51, s. 59–60.

⁸⁸ SMEJKAL, L., pozn. 51, s. 53–54.

3.1.4 Památky

Nejstarší a zároveň nejvýznamnější českolipskou památkou je *Vodní hrad Lipý*. O počátcích stavby hradu se zmiňují kroniky již ze 13. století. Většina snah o rekonstrukci se nedočkala realizace, a proto byla dvoupatrová renesanční budova roku 1957 odstřelena, na místě zůstalo jen několik hradebních fragmentů⁸⁹. Název objektu vychází z jeho umístění mezi dvěma rameny řeky Ploučnice a zároveň odkazuje k zakladateli města Jindřichovi z Lipé. Nedaleko hradu se nachází lovecký zámček *Červený dům*, který byl pojmenován podle červené barvy architektonických prvků a sgrafitové výzdoby.

Důležitou součástí historického jádra České Lípy jsou církevní památky. Mezi nejvýznamnější patří *Augustiniánský klášter*, který byl založen roku 1624 Albrechtem z Valdštejna ve snaze rozšířit vzdělanost obyvatel. Pro tyto účely byli povoláni augustiniánští bratři, kteří působili u sv. Tomáše v Praze vedle Valdštejnova paláce, aby zde zahájili výuku. Prostory bývalého kláštera jsou nyní využívány vlastivědným muzeem⁹⁰.

Nejnámější *Kostel sv. Máří Magdaleny*, jehož dominantou je pozlacená dřevěná socha ukřižovaného Ježíše Krista, se nachází v centru města. Motiv pojmenování církevních staveb byl ve všech případech honorifikační. Na území města se dále nachází *Kostel Narození Panny Marie*, *Kostel Povýšení sv. Kříže* a *Evangelický kostel*. Honorifikační pojmenování nese i mnoho dalších menších stavebních útvarů, např. soch (*Sousoší sv. Jana Nepomuckého*), sloupů (*Morový sloup Nejsvětější Trojice*) a pomníků (*Milady Horákové*, *Eduarda Steffena*).

3.1.5 Parky

V České Lípě je pro relaxaci a odpočinek určeno několik zatravněných a osázených ploch, které splňují specifikaci parku, avšak oficiálně pojmenované jsou pouze dva. Větší z nich se nazývá *Městský park*, který byl založen Okrašlovacím spolkem roku 1875. Největší přírodní plocha ve městě nikdy nenesla honorifikační název⁹¹.

Druhý, podstatně menší, *Park generála Heliadora Píky* se nachází před budovou KD Crystal. Park byl pojmenován roku 1999, kdy zde byla umístěna pamětní deska připomínající legionáře a velitele československé vojenské mise, který se po únorovém převratu stal obětí komunistického režimu⁹².

⁸⁹ SMEJKAL, L., PANÁČEK, J., pozn. 58, s. 126.

⁹⁰ ADAMOVIČ, J., et al., pozn. 67, s. 316–317s

⁹¹ SMEJKAL, L., pozn. 51, s. 39.

⁹² Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i. 2021. Česká Lípa Pomník Heliodoru Píkovi. *Pamětní místa na komunistický režim* [online]. [cit. 2021-20-03]. Dostupné z: <http://www.pametnimista.usd.cas.cz/ceska-lipa-kamenny-pomnik-heliodoru-pikov/>

3.2 Lidová urbanonymie města Česká Lípa

Následující kapitoly se zabývají vlastním výzkumem místních lidových pojmenování. Nejprve bude představen způsob, jakým probíhal sběr materiálu živých jmen, následně dotazník a informace o respondentech, kteří jej vyplnili. Poté budou dle hesláře analyzována všechna sesbíraná lidová urbanonyma, která byla rozdělena do skupin na základě motivace vzniku jmen. Další část se bude věnovat pojmenováním, která byla připsána respondenty dotazníku. V závěru bude srovnána urbanonymie České Lípy a Mladé Boleslavi, k porovnání budou použity výsledky výzkumu, které byly interpretovány v bakalářské práci *Lidová urbanonyma města Mladá Boleslav*⁹³.

3.2.1 Sběr materiálu

Sběr názvů pro výzkum lidové urbanonymie probíhal především rozhovory s obyvateli, kteří žijí v České Lípě celý život nebo zde alespoň většinu života bydleli. První rozhovory byly realizovány s osobami ve věku 25–30 let, díky nimž vznikly přibližně dvě třetiny seznamu lidových pojmenování. Ty byly doplněny na základě rozhovorů s osobami ve věku 50–60 let.

Před tvorbou dotazníku pro širší okruh respondentů byla některá pojmenování pro představu znalosti názvů mezi dvěma skupinami porovnána. Lidová urbanonyma používaná mladší generací starší skupina znala, zatímco mladší skupina neznala názvy používané starší generací. Zejména se jednalo o názvy odkazující k dřívějšímu pojmenování, např. *Gottwaldovka*, *Na Míráku* nebo *Třída Vítězství*.

Dosavadní seznam byl doplněn o několik lidových názvů, které byly uvedeny v knize *Česká Lípa: město na Ploučnici*, přesněji v kapitole o uličních názvech, která se u jednotlivých názvů ulic a náměstí zabývá motivací vzniku pojmenování a v některých případech uvádí i zažitá neoficiální názvy, např. *Tržní náměstí*, které je známé častým pořádáním farmářských i jiných trhů.

Všechny sesbírané názvy se nacházejí v samotné katastrální části Česká Lípa, a to pravděpodobně z toho důvodu, že většina okolních katastrálních částí není mezi obyvateli vnímána jako součást městského prostoru. K některým ostatním katastrálním částem bylo respondenty připsáno několik lidových názvů, které nebudou analyzovány dle hesláře, ale budou samostatně uvedeny ve shrnující tabulce.

⁹³ RYGEROVÁ, Bára. *Lidová urbanonyma města Mladá Boleslav*. Liberec, 2019. Bakalářská práce. Technická univerzita v Liberci. Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická. Vedoucí práce Mgr. Václav LÁBUS, Ph.D.

Všechna pojmenování byla ověřena přes databázi a mapu geografických jmen <https://www.geonames.org/>. U sesbíraných pojmenování proběhla kontrola, zda se nachází na katastru města a zda nejsou zachycena v oficiální urbanonymii.

3.2.2 Dotazník a respondenti

Dotazník byl vytvořen prostřednictvím webových stránek <https://www.survio.com/cs/> a byl rozdělen do čtyř částí. Úvodní stránka seznámila respondenty s obsahem otázek, možnostmi odpovědí a účelem vyplnění dotazníku. Na další stránce se nacházely dvě otázky vztahující se k respondentům, v první otázce měli dotazovaní uvést svůj vztah k České Lípě (dále jen „ČL“), odpovědět bylo možné výběrem jedné ze šesti možností:

- 1) Bydlím v ČL celý život (převážnou část života).
- 2) Přestěhoval/a jsem se do ČL a bydlím zde nyní.
- 3) Nebydlím v ČL, ale pracuji/studuji zde.
- 4) Bydlel/a jsem v ČL.
- 5) Nebydlel/a jsem v ČL ale studoval/a nebo pracoval/a jsem zde.
- 6) ČL pouze znám (např. bydlím v okolí, navštěvuji zde příbuzné...).

V druhé otázce byl zjišťován přibližný věk respondentů, na výběr byly čtyři věkové skupiny:

- 1) Méně než 20 let.
- 2) 20–40 let.
- 3) 41–60 let.
- 4) Více než 60 let.

Třetí stránka dotazníku představila jednotlivá lidová urbanonyma (dále jen „LU“), pod jejichž formou pojmenování se nacházela stručná specifikace objektu a lokality, některá z nich byla uvedena ve více variantách, aby v závěru výzkumu bylo zřejmé, která z možností je více používaná. Pod každým LU se nabízely čtyři odpovědi, z nichž poslední byla vyplňovací:

- 1) Zním a používám.
- 2) Zním, ale nepoužívám.
- 3) Neznám.
- 4) Zním, ale v jiné formě/variantě (prosím vypište).

Na poslední straně dotazníku byla kromě krátkého poděkování také žádost o doplnění pojmenování (včetně jejich umístění), jež nebyla uvedena.

3.2.2.1 Respondenti

Odkaz na dotazník byl rozeslán elektronickou poštou nebo přes sociální síť s požadavkem o sdílení mezi příbuzné a přátele. Dále byl zaslán člene pedagogického sboru Obchodní akademie v České Lípě, která jej sdílela mezi studenty a kolegy. Odkaz s krátkým představením práce byl rovněž sdílen v příspěvcích Facebookové skupiny Českolipáci, která se nejvíce podílela na vyplňování dotazníku a doplnění dalších LU. Správce facebookové skupiny poskytl data k příspěvku, který byl ve skupině sdílen, ze kterých vyplývá, že členové skupiny tvoří přibližně 70 % z celkového počtu respondentů.

Dotazník byl spuštěn 14. 3. 2021 ve večerních hodinách, přístup k dotazníku byl přerušen 22. 3. 2021 dopoledne. Tabulka níže ukazuje počet dokončených vyplnění dotazníku v jednotlivých dnech.

Tabulka 1: Počet responzí v jednotlivých dnech

Datum	14. 3.	15. 3.	16. 3.	17. 3.	18. 3.	19. 3.	20. 3.	21. 3.	22. 3.
Responzí	249	309	56	71	38	12	1	2	2

Během prvních 24 hodin od spuštění dotazníku jej vyplnilo přibližně 500 respondentů. Po zastavení přístupu k dotazníku byla jeho úspěšnost vyhodnocena jako 66 procentní; z 1121 návštěv dotazník dokončilo 740 respondentů. Vyplňování dotazníku zúčastněným trvalo převážně 5 – 10 minut (58 % návštěv), v několika málo případech více jako půl hodiny.

Následující tabulky představují složení respondentů na základě prvních dvou otázek, které měly být zodpovězeny. První tabulka zobrazuje počet a podíl respondentů podle vztahu k České Lípě, druhá tabulka počet a podíl respondentů podle jejich věku. Obě tabulky jsou seřazeny od nejvyššího podílu odpovědí po nejnižší.

Tabulka 2: Počet a podíl respondentů podle vztahu k České Lípě

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Bydlím v ČL celý život (převážnou část života).	451	60,9 %
Přestěhoval/a jsem se do ČL a bydlím zde nyní.	121	16,4 %
Bydlel/a jsem v ČL.	95	12,8 %
Nebydlím v ČL, ale pracuji/studuji zde.	51	6,9 %
Nebydlel/a jsem v ČL, ale studoval/a nebo pracoval/a jsem zde.	24	3,2 %
ČL pouze znám (např. bydlím v okolí, navštěvuji zde příbuzné...).	22	3 %

Tabulka 3: Počet a podíl respondentů podle věku

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
20–40 let.	317	42,8 %
41–60 let.	279	37,7 %
Více než 60 let.	102	13,8 %
Méně než 20 let.	42	5,7 %

3.2.3 Heslář

Každé lidové urbanonymum bude charakterizováno dle níže uvedených položek hesláře, které budou následovat za jednotlivými pojmenováními:

1. Druh pojmenovávaného objektu
2. Lokalizace objektu
3. Forma pojmenování
4. Motivace vzniku pojmenování
5. Procento respondentů, kteří pojmenování znají a používají
6. Procento respondentů, kteří pojmenování znají, ale nepoužívají
7. Varianty pojmenování (které byly na základě dotazníku vyhodnoceny jako méně známé nebo byly respondenty doplněny)
8. Jiná použití daného LU (objekt a umístění)

LU byla rozdělena podle motivace vzniku pojmenování do šesti skupin. První skupina jmen vychází z původního oficiálního názvu, převážně v neupravené formě (*Pianka, Prior*). Druhá skupina odkazuje k současnému standardizovanému názvu (*Jiráskáč, Majdalenka*). Další skupiny z oficiální urbanonymie nevychází.

Třetí skupina jmen byla pojmenována podle své dřívější funkce, např. na místě, kde stála *Cihelna*, není dnes poznat, že by zde jakákoli budova stála. Většinou se jedná o budovy, jejichž původní využití bylo změněno, případně žádnou novou funkci nezískaly, např. prostory bývalého hračkářství *Podloubíčko* jsou již několik let nabízeny k pronájmu. Čtvrtá skupina jmen odkazuje ke své současné funkci (*Cvičák, Kulturák*).

Do páté skupiny byla zařazena pojmenování, která vznikla na základě své dřívější charakteristiky, např. *Plecháč* býval obložen tvarovaným nabarveným plechem a sloužil jako drogerie. Lidové názvy v poslední, šesté, skupině vychází ze své současné charakteristiky, např. *Parlament* připomínající hlavní budovu Poslanecké sněmovny.

Některá LU budou analyzována ve více variantách, v případě, že dotazník prokázal znalost obou variant více jak 80 % dotazovaných (*Škroupák a Tržní náměstí, Tyršovka a Mánesovka, Zimák a Bruslák, Zuška a Bílý dům*). Dvě LU byla po zhodnocení výsledků dotazníku z analýzy vyřazena, neboť více jak 80 % dotazovaných pojmenování neznalo (kulturní dům a restaurace *Šantán* nezná 87,3 % respondentů, drogerie *U Jarušky* nezná 88,4 % respondentů).

3.2.3.1 LU vycházející z původního oficiálního názvu

Hypernova

1. hypermarket
2. Šluknovská 3080
3. proprium *Hypernova*
4. LU vzniklo podle původního názvu nynějšího hypermarketu Albert
5. 81,2 % zná a používá
6. 16,4 % pouze zná
7. *Hypka, Hyperka, Hypoška, Malý Albert*

Lakáč

1. bar
2. Jindřicha z Lipé 119
3. kořen propria *Lucky* (ck-k) a sufix *-áč*
4. LU vzniklo univerbizací původního názvu Lucky Bar
5. 32 % zná a používá
6. 29,9 % pouze zná

Lipka

1. obchod s potravinami
2. Hrnčířská 2343
3. deminutivum propria *Lípa* (í-i)
4. LU vzniklo podle původního názvu obchodu
5. 78,1 % zná a používá
6. 14,6 % pouze zná

Na Mražence

1. dětské hřiště
2. poblíž Bendlovy ulice
3. lokál propria *Mraženka*, lokace je určena předložkou *na*
4. LU vzniklo podle umístění hřiště, které se nachází nad bývalým obchodem s potravinami *Mraženka*
5. 10,3 % zná a používá
6. 16,2 % pouze zná
7. *Pod družinou, U masny, Smaženka*

Pianka

1. továrna
2. Hrnčířská 761
3. kořen substantiva *piáno* (á-a) a sufix *-ka*
4. LU vzniklo podle původního názvu budovy firmy Rössler, která vyráběla klavíry
5. 78,2 % zná a používá
6. 13,9 % pouze zná
7. *Rösslerka*

Podloubíčko

1. hračkářství
2. Jindřicha z Lipé 122
3. substantivum *podloubí* a sufix *-čko*
4. LU vzniklo podle původního názvu budovy Hračkářství V podloubíčku
5. 57,6 % zná a používá
6. 27,2 % pouze zná
8. LU se také používá pro označení podloubí na rohu náměstí T. G. M. a ulic Moskevská a Jindřicha z Lipé (lidově známé rovněž jako *Podchod* nebo *Oblouk*)

Prior

1. obchodní dům
2. Erbenova 2906
3. proprium *Prior*
4. LU vzniklo podle původního názvu obchodního domu Andy
5. 85,4 % zná a používá
6. 13 % pouze zná
7. *Priáč*

Spar

1. hypermarket
2. Borská 3215
3. kořen propria *Interspar*
4. LU vzniklo podle původního názvu hypermarketu Albert
5. 65,3 % zná a používá
6. 28,2 % pouze zná
7. *Interspar, Velký Albert*

8. LU se také používá pro označení hypermarketu na ulici Bardějovská (čp. 3268)

Svazarm

1. sportovní budova
2. Heroutova 3296
3. proprium *Svazarm*
4. LU vzniklo zkrácením původního názvu Svaz pro spolupráci s armádou
5. 30 % zná a používá
6. 26,1 % pouze zná

Telekom

1. administrativní budova
2. U Spojů 2675
3. proprium *Telekom*
4. LU vzniklo podle původního názvu budovy, ve které sídlela telefonní společnost
5. 30 % zná a používá
6. 26,1 % pouze zná
7. *Správa spojů*

Teta

1. víceúčelová budova
2. Barvířská 737
3. proprium *Teta*
4. LU vzniklo podle původního názvu budovy
5. 42,6 % zná a používá
6. 22,4 % pouze zná
7. *Za vodou*

Třída Vítězství

1. ulice
2. Mariánská ulice
3. substantivum *třída* a genitiv substantiva *vítězství*
4. LU vzniklo podle dřívějšího názvu ulice
5. 23,5 % zná a používá
6. 29,1 % pouze zná
7. *Na vítězství, Mariánka*

Vagonka

1. továrna
2. Svatopluka Čecha 1205
3. proprium *Vagonka*
4. LU vzniklo podle dřívějšího názvu továrny na výrobu železničních vagonů
5. 79,7 % zná a používá
6. 13,6 % pouze zná
7. *Lokomotiva, Kolbenka*

Žukovova

1. ulice
2. ulice Paní Zdislavy
3. adjektivizace propria *Žukov*
4. LU vzniklo podle původního názvu ulice, který oslavoval vojevůdce sovětské armády
5. 5,9 % zná a používá
6. 21,5 % pouze zná
7. *K/U pracáku*

3.2.3.2 LU vycházející ze současného oficiálního názvu

Arbesovka

1. ulice
2. ulice Arbesova
3. základ adjektiva *Arbesova* a sufix *-ka*
4. LU vzniklo univerbizací názvu ulice Arbesova
5. 67,2 % zná a používá
6. 25,9 % pouze zná
7. *Arbeska*
8. LU se také používá pro označení Materské školy Arbesova (čp. 411)

Bendlovka

1. ulice
2. ulice Bendlova
3. základ adjektiva *Bendlova* a sufix *-ka*
4. LU vzniklo univerbizací názvu ulice Bendlova

5. 46,2 % zná a používá

6. 28 % pouze zná

Holák

1. sídliště

2. sídliště Holý vrch

3. základ adjektiva *holý* a sufix *-ák*

4. LU vzniklo univerbizací názvu Holý vrch

5. 95,5 % zná a používá

6. 3,2 % pouze zná

8. kopec Holý vrch poblíž ulice B. Němcové

Jiráskáč

1. divadlo

2. Panská 219

3. základ adjektiva *Jiráskovo* a sufix *-áč*

4. LU vzniklo univerbizací názvu Jiráskovo divadlo

5. 74,3 % zná a používá

6. 21,1 % pouze zná

7. *Divadlo*

Káčko

1. centrum pro závislé osoby

2. Hálkova 1794

3. slovotvorně zformovaná realizace fonému *k*

4. LU vzniklo univerbizací názvu K-Centrum

5. 20,3 % zná a používá

6. 31,6 % pouze zná

Kovářovka

1. ulice

2. ulice Kovářova

3. základ adjektiva *Kovářova* a sufix *-ka*

4. LU vzniklo univerbizací názvu ulice Kovářova

5. 17 % zná a používá

6. 24,6 % pouze zná

Kulturák

1. kulturní dům
2. Boženy Němcové 2942
3. kořen substantiva *kultura* a sufix *-ák*
4. LU vzniklo univerbizací názvu Kulturní dům Crystal
5. 66,4 % zná a používá
6. 27 % pouze zná
7. *Krystal, Káděčko*
8. LU se také používá pro označení bývalého kulturního domu Central (28. října 2745)

Majdalenka

1. kostel
2. roh ulic Hrnčířská a Smetanovo nábřeží
3. hypokoristikum *Majdalenka*
4. LU vzniklo využitím redukce a zdrobněliny oficiálního názvu Kostel sv. Máří

Magdalény

5. 51,2 % zná a používá
6. 23 % pouze zná
7. *Majda*

Mánesovka

1. základní škola
2. Mánesova 1526
3. základ adjektiva *Mánesova* a sufix *-ka*
4. LU vzniklo univerbizací názvu ulice Mánesova, na které se ZŠ nachází
5. 80 % zná a používá
6. 13,9 % pouze zná
7. *Máneska*

Palačák

1. park
2. Mariánská ulice, vedle náměstí Palackého
3. základ adjektiva *Palacký* (c-č) a sufix *-ák*
4. LU vzniklo univerbizací oficiálního názvu náměstí Palackého, které se nachází vedle označovaného parku
5. 10,4 % zná a používá

6. 32,7 % pouze zná

7. *Palackého, Park u kostela, Park U Spojů, U dopravky*

Partyzánka

1. základní škola

2. Partyzánská 1053

3. základ adjektiva *Partyzánská* a sufix *-ka*

4. LU vzniklo univerbizací názvu ZŠ Partyzánská

5. 80,8 % zná a používá

6. 15,9 % pouze zná

Pátovka

1. základní škola

2. Pátova 406

3. základ adjektiva *Pátova* a sufix *-ka*

4. LU vzniklo univerbizací názvu ZŠ Pátova

5. 88,8 % zná a používá

6. 8,8 % pouze zná

7. *Škola u letadla*

Ploučka

1. řeka

2. řeka Ploučnice

3. redukovaný kořen toponyma *Ploučnice*⁹⁴ a sufix *-ka*

4. LU vzniklo zkrácením pojmenování českolipské řeky

5. 81,8 % zná a používá

6. 13,2 % pouze zná

Škroupák

1. náměstí

2. Škroupovo náměstí

3. základ adjektiva *Škroupovo* a sufix *-ák*

4. LU vzniklo univerbizací názvu Škroupovo náměstí

5. 87,4 % zná a používá

⁹⁴ Název Ploučnice je jedním z případů, kdy motiv pojmenování geografického objektu byl inspirován faunou. Pojmenování vzniklo z výrazu *plžčnice*, což znamená potok, u kterého se vyskytuje mnoho plžů. Více na: ŠMILAUER, Vladimír. *O jménech našich řek*. Naše řeč, 1946, roč. 30, čís. 9–10, s. 161–164 [online]. [cit. 2021-28-03]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3983>

6. 8,8 % pouze zná

Tyršovka

1. základní škola

2. Mánesova 1526

3. základ adjektiva *Tyršova* a sufix *-ka*

4. LU vzniklo univerbizací názvu ZŠ Dr. Miroslava Tyrše

5. 84,2 % zná a používá

6. 12,2 % pouze zná

U obchodky

1. náměstí

2. Náměstí osvobození

3. genitiv substantiva *obchodka* (základ adjektiva obchodní a sufix *-ka*), lokace je určena předložkou *u*

4. naproti náměstí stojí budova Obchodní akademie

5. 57,7 % zná a používá

6. 28 % pouze zná

7. *Komenského náměstí, Komeňák, Klášterní náměstí, U kláštera, U kostela, U baziliky, U muzea, U rudoarmějce, U vojína, U gymplu*

Unionka

1. kavárna

2. Jindřicha z Lipé 113

3. proprium *Union* a sufix *-ka*

4. LU vzniklo univerbizací názvu *Café Union*

5. 96,8 % zná a používá

6. 2,4 % pouze zná

7. *Unča*

Zimák

1. zimní stadion a plavecký bazén

2. Barvířská 2690

3. kořen substantiva *zima* a sufix *-ák*

4. LU vzniklo univerbizací apelativního spojení zimní stadion

5. 87,4 % zná a používá

6. 11,8 % pouze zná

7. *Plavečák*

Zuška

1. základní umělecká škola

2. Arbesova 2077

3. zkratka *ZUŠ* a sufix *-ka*

4. LU vzniklo slovotvorným zformováním iniciálové zkratky *ZUŠ*

5. 82,3 % zná a používá

6. 14,1 % pouze zná

7. *Liduška, Umělka*

3.2.3.3 *LU odkazující ke své původní funkci*

Benzinka

1. čerpací stanice

2. prostor mezi ulicí Českokamenická a začátkem cyklostezky Varhany

3. substantivum *benzín* (i-i) a sufix *-ka*

4. LU vzniklo univerbizací apelativního spojení *benzinová stanice*

5. 37,3 % zná a používá

6. 31,2 % pouze zná

7. *Benzinka co bouchla, Bývalá benzinka, Rafinérie*

8. LU se také používá pro označení první místní čerpací stanice *Benzina* na ulici

Borská (čp. 3289)

Cihelna

1. továrna

2. na konci ulice Českokamenická

3. substantivum *cihelna*

4. LU vzniklo metonymickým přenosem podle označovaného místa, na kterém se dříve nacházela továrna na výrobu cihel

5. 42,4 % zná a používá

6. 26,8 % pouze zná

8. LU se také používá pro označení ulice *V Cihelně*

Kotelna

1. kotelna

2. Českokamenická 1948

3. substantivum *kotelna*

4. LU vzniklo podle původního účelu budovy, která sloužila k vytápění sídliště

Slovanka

5. 22,8 % zná a používá

6. 27 % pouze zná

8. LU se také používá pro označení bývalé kotelny poblíž ulice Bezručova (lidově známé rovněž jako *Aurora*)

Lágr

1. les

2. poblíž sídliště Slovanka a cvičiště pro psy

3. substantivum *lágr*

4. LU vzniklo metonymickým přenosem; na označovaném místě se nacházely pracovní tábory

5. 20,9 % zná a používá

6. 12 % pouze zná

8. LU se také používá pro označení prostoru vedle lesa, který byl zastaven garážemi (u ulice Heroutova)

Lázně

1. plavecký bazén

2. parkoviště vedle ulice Sokolská

3. substantivum *lázně* (pluralia tantum)

4. LU vzniklo podle původního účelu budovy, jejíž součástí byl bazén se saunou

5. 8,2 % zná a používá

6. 36,2 % pouze zná

7. *Parkoviště u Banca, Parkoviště u Uranu*

Letní kino

1. venkovní kino

2. vedle dřevěné budovy v městském parku

3. adjektivum *letní* a substantivum *kino*

4. LU vzniklo metonymickým přenosem; na označovaném místě se dříve nacházelo letní kino

5. 59,6 % zná a používá

6. 30,9 % pouze zná

7. *Letňák, Leták*

Projekták

1. administrativní budova

2. Okružní 2338

3. substantivum *projekt* (t-ť) a sufix *-ák*

4. LU vzniklo metonymickým přenosem; pracovníci budovy byli projektanti

uranových dolů

5. 67,7 % zná a používá

6. 15,4 % pouze zná

Uran

1. střední odborná škola

2. 28. října 2707

3. substantivum *uran*

4. na SOŠ se dříve vyučovaly obory pro uplatnění v uranovém průmyslu

5. 87,2 % zná a používá

6. 10,7 % pouze zná

7. *Uraňák, Učňák*

8. LU se také používá pro označení OD Banco na nám. Dr. E. Beneše (lidově známé rovněž jako *Delvita*)

3.2.3.4 LU odkazující ke své současné funkci

Autobusák

1. hlavní autobusové nádraží

2. Konopeova 2723

3. substantivum *autobus* a sufix *-ák*

4. LU vzniklo univerbizací apelativního spojení autobusové nádraží

5. 95,8 % zná a používá

6. 3,6 % pouze zná

7. *Busák*

Bruslák

1. zimní stadion

2. Barvířská 2690

3. kořen substantiva *brusle* a sufix *-ák*
4. LU vzniklo podle svého primárního účelu označovaného objektu
5. 64,7 % zná a používá
6. 25,9 % pouze zná

Cvičák

1. cvičiště pro psy
2. na poli poblíž Heroutovy ulice
3. kořen substantiva *cvičiště* a sufix *-ák*
4. LU vzniklo expresivní a jazykově-ekonomickou slovotvornou variantou substantiva *cvičiště*

5. 52,7 % zná a používá

6. 30,8 % pouze zná

7. *Psinec*

Hlavák

1. hlavní vlakové nádraží
2. vedle ulice Bulharská
3. redukovaný základ adjektiva *hlavní* a sufix *-ák*
4. LU vzniklo univerbizací apelativního spojení hlavní nádraží
5. 80,5 % zná a používá
6. 17,8 % pouze zná
7. *Vlakáč, Nádro*
8. LU se také používá pro označení hlavního autobusového nádraží (Konopeova 2723)

Hlavní třída

1. ulice
2. ulice Jindřicha z Lipé
3. adjektivum *hlavní* a substantivum *třída*
4. LU vzniklo metaforickým přenosem podle důležitosti ulice
5. 79,5 % zná a používá
6. 14,9 % pouze zná
7. *Hauptstraße, Pěší zóna, Korzo, Gottwaldovka*

Počuraná

1. ulice

2. Panská ulice
3. adjektivizace trpného přičestí hovorového verba *počůrat*
4. LU vzniklo metonymickým přenosem; v označované ulici se nachází veřejné toalety
5. 10,3 % zná a používá
6. 23,4 % pouze zná
7. *Pochcaná, Záchodová, Zlatá ulička, Divadelní, Cikánská*

Tržní náměstí

1. náměstí
2. Škroupovo náměstí
3. adjektivum *tržní* a substantivum *náměstí*
4. LU vzniklo podle často konaných farmářských a dalších trhů
5. 61,2 % zná a používá
6. 30,1 % pouze zná
7. *Tržák*

3.2.3.5 LU vycházející ze své původní charakteristiky

Plecháč

1. drogerie
2. Máchova 1788
3. substantivum *plech* a sufix *-áč*
4. LU vzniklo metaforickým přenosem; dům měl místo omítky nabarvený tvarovaný plech
5. 28,9 % zná a používá
6. 15,3 % pouze zná

U babiček

1. domov důchodců
2. Na Blatech 3211
3. genitiv substantiva *babička* v plurálu, lokace je určena předložkou *u*
4. v domově bývalo více žen jak mužů
5. 2,2 % zná a používá
6. 18,6 % pouze zná
7. *Pečovatelák, Penzionák, Důchod'ák*

U letadla

1. pomník
2. vedle parkoviště u ZŠ Pátova, poblíž Havlíčkovy ulice
3. genitiv substantiva *letadlo*, lokace je určena předložkou *u*
4. na označovaném místě se nacházel pomník oslavující osvobození sovětskou armádou
5. 21,4 % zná a používá
6. 35,5 % pouze zná
7. *U Pátovky, U Průmky*

U námořníka

1. dětské a sportovní hřiště
2. hřiště v městském parku poblíž ulice Roháče z Dubé
3. genitiv substantiva *námořník*, lokace je určena předložkou *u*
4. na hřišti se dříve nacházela dřevěná postava námořníka
5. 5,4 % zná a používá
6. 16,1 % pouze zná
7. *U Pepka*
8. LU se také používá pro označení venkovního posezení členů zahrádkářského klubu na ulici B. Němcové

U rudoarmějce

1. pomník
2. prostor mezi OD Andy a parkovištěm u ulice Sokolská
3. genitiv substantiva *rudoarmějce*, lokace je určena předložkou *u*
4. na označovaném místě se nacházel pomník oslavující osvobození sovětskou armádou
5. 9,5 % zná a používá
6. 28,2 % pouze zná
7. *U Kolji, U vojáka*
8. LU se také používá pro označení pomníku na nám. Osvobození nebo i celého náměstí

Za šraňkama

1. zvláštní škola
2. 5. května 780

3. instrumentál substantiva *šraňky*, lokace je určena předložkou *za*
4. budova dřívější zvláštní školy se nachází za bývalým železničním přejezdem
5. 23,8 % zná a používá
6. 23,4 % pouze zná
7. *Za kolejema, Za závorama*
8. LU se také používá pro označení části ulice Děčínská za železničním přejezdem

3.2.3.6 LU vycházející ze své současné charakteristiky

Bílý dům

1. základní umělecká škola
2. Arbesova 2077
3. adjektivum *bílý* a substantivum *dům*
4. LU vzniklo metaforickým přenosem podle vzhledu objektu
5. 69,3 % zná a používá
6. 19,2 % pouze zná

Dřevěnka

1. obchod s potravinami
2. roh Kovářovy a Železničářské
3. základ adjektiva *dřevěný* a sufix *-ka*
4. LU vzniklo metaforickým přenosem podle vzhledu objektu
5. 11,9 % zná a používá
6. 21,9 % pouze zná
7. *U Horáků*

Koloseum

1. zahradní posezení
2. součást Klášterní zahrady
3. substantivum *koloseum*
4. LU vzniklo metaforickým přenosem podle svého vzhledu
5. 25,9 % zná a používá
6. 36,8 % pouze zná
7. *Kolosko, Amfiteátrum, Amfik, Gladiátorská aréna, Hlediště, Venkovní scéna*

Na námku

1. náměstí

2. náměstí T. G. M.
3. redukovaný základ substantiva *náměstí* a sufix *-ko*, lokace je určena předložkou *na*
4. LU vzniklo zkrácením apelativního pojmenování náměstí
5. 79,5 % zná a používá
6. 13 % pouze zná
7. *Na Miráku*

Stad'ák

1. městský stadion a fotbalové hřiště
2. Boženy Němcové 3178
3. kořen substantiva *stadion* (d-d') a sufix *-ák*
4. LU vzniklo univerbizací apelativního spojení městský stadion
5. 80,9 % zná a používá
6. 16,2 % pouze zná
7. *Na ovále, Brümer, Lokotka, Lokomotivka*

Parlament

1. obytné domy
2. Dubická 935
3. substantivum *parlament*
4. LU vzniklo metaforickým přenosem podle svého vzhledu
5. 71,1 % zná a používá
6. 16,8 % pouze zná
7. *Senát, U socek*

Pod mostem

1. skatepark
2. poblíž Barvířské ulice, za plaveckým bazénem
3. instrumentál substantiva *most*, lokace je určena předložkou *pod*
4. LU vzniklo metonymickým přenosem, poblíž označovaného místa se nachází

průjezdový most

5. 20,5 % zná a používá
6. 33,4 % pouze zná
7. *U rampy*

Škvárák

1. hřiště
2. mezi ulicemi Havlíčkova a Slovanka
3. kořen substantiva *škvára* a sufix *-ák*
4. LU vzniklo univerbizací apelativního spojení škvárové hřiště
5. 14,5 % zná a používá
6. 19,3 % pouze zná
7. *Na škváře*
8. LU se také používá pro označení hřiště u ulice B. Němcové

U Alexe

1. rychlé občerstvení
2. U Synagogy 701
3. genitiv propria *Alex*, lokace je určena předložkou *u*
4. majitelovi fastfoodového okénka se říká Alex
5. 36,9 % zná a používá
6. 16,8 % pouze zná
7. *Kebab, U Bonveru, U Synagogy*
8. LU se také používá pro označení rychlého občerstvení na ulici Jindřicha z Lipé (čp.

98)

U altánku

1. altán
2. městský park poblíž ulice Mikovcova
3. genitiv zdvojnásoběliny substantiva *altán*, lokace je určena předložkou *u*
4. součástí pojmenovávaného místa je altán
5. 49,6 % zná a používá
6. 29,6 % pouze zná

U lávky

1. park
2. rekreační zóna za ulicí Smetanovo nábřeží
3. genitiv substantiva *lávka*, lokace je určena předložkou *u*
4. parkem protéká řeka, nad níž je postavena lávka
5. 36,9 % zná a používá
6. 29,7 % pouze zná

7. *U kačenek, Nábřeží*

U sochy

1. socha
2. městský park, mezi ulicemi Roháče z Dubé a Mikovcova
3. genitiv substantiva *socha*, lokace je určena předložkou u
4. součástí označovaného místa je socha
5. 9,5 % zná a používá
6. 27,7 % pouze zná
7. *U Boženy, U dívky, U ženy s květinou*

3.2.4 Lidová urbanonyma připsána respondenty

V poslední části dotazníku měli respondenti možnost připsat LU, která se v dotazníku neobjevila. Některá z nich byla použita jako varianty jiného LU, které bylo analyzováno v předchozích kapitolách. Z doplněných názvů byly vyřazeny ty, které jsou, anebo se staly součástí oficiální urbanonymie. Zejména se jedná o názvy gastronomických zařízení a barů, jejichž lidové označení se natolik mezi obyvateli vžilo, že došlo k přejmenování daného objektu, např. *Kántráč*, *Skleník*, *Střelák*. Z geografických objektů se nejčastěji objevovalo pojmenování *Hůrka* a *Rasova Hůrka*, což jsou oficiální názvy nevelikých kopců ve čtvrti Svárov.

Z analýzy doplněných názvů byly dále vyřazeny ty, u kterých nebyla dohledána lokalizace pojmenovávaného objektu nebo motivace vzniku pojmenování, a také ty, které se nenacházejí přímo v katastrální části České Lípy, jelikož se práce soustředí na jádro města a přilehlá sídliště.

3.2.4.1 LU, která se nenachází ve zkoumané katastrální části

Tabulka níže shrnuje LU, která byla doplněna respondenty a nenachází se v zájmové oblasti výzkumu. Z následujících katastrálních částí nebylo respondenty doplněno žádné lidové pojmenování: Častolovice, Dobranov, Heřmaničky, Manušice, Okřešice, Písečná, Vítkov.

Tabulka 4: Připsaná LU respondenty, která se nenachází v zájmové katastrální části

Katastrální část	Pojmenování	Druh objektu
Dolní Libchava	<i>Tuňky</i>	Přírodní útvar
Dolní Libchava	<i>U Dejdarky</i>	Restaurace
Dolní Libchava	<i>Topolová alej</i>	Silnice
Dubice	<i>Jednička, Dvojka a Trojka</i>	Rybníky
Dubice	<i>Neptun</i>	Bývalá restaurace
Lada	<i>Čtverec</i>	Obytné domy
Lada	<i>Staré Lada / Staráče</i>	Obecní část
Stará Lípa	<i>Starka</i>	Obecní část
Stará Lípa	<i>U komína</i>	Teplárna
Vlčí Důl	<i>Vlčák</i>	Obecní část
Žizníkov	<i>Žižák</i>	Obecní část nebo rybník

Doplněné názvy, jež označují objekty ve zkoumané katastrální části ČL, byly analyzovány dle upraveného hesláře:

1. Druh pojmenovávaného objektu
2. Lokalizace objektu
3. Forma pojmenování
4. Motivace vzniku pojmenování
5. Varianty pojmenování nebo další možnosti použití

3.2.4.2 LU vycházející z původního oficiálního názvu

Bahnhof

1. restaurace
2. Bulharská 853
3. německý výraz pro nádraží *Bahnhof*
4. LU vzniklo podle svého původního názvu Restaurace U Nádraží

Baťa

1. obchod
2. Berkova 107/2
3. proprium *Baťa*
4. LU vzniklo podle dřívějšího názvu budovy nynější prodejny O2

Gastrák

1. obchod s potravinami a jídelnou
2. Jindřicha z Lipé 89
3. redukovaný kořen propria *Gastronom* a sufix *-ák*
4. LU vzniklo utvořením expresivní a jazykově-ekonomické varianty propria

Gastronom

5. *Gastráč, Kastrák, Metaxa*

Pionýrák

1. dům
2. Děčínská 361
3. substantivum *pionýr* a sufix *-ák*
4. LU vzniklo univerbizací dřívějšího názvu Dům pionýrů a mládeže

Richterák

1. dům
2. U Vodního hradu 2974
3. základ posesivního adjektiva *Richterův* a sufix *-ák*
4. LU vzniklo univerbizací dřívějšího názvu Richterův dům
5. *Růžový dům*

Sokolovna

1. tělocvična
2. Pátova 424
3. substantivum *sokolovna*
4. LU vzniklo univerbizací původního názvu Tělocvična TJ Sokol

U dřevařů

1. křižovatka
2. na rohu ulic Děčínská a Paní Zdislavy
3. genitiv substantiva *dřevař* v plurálu, lokace je určena předložkou *u*
4. poblíž označovaného místa sídlily kanceláře Dřevařských závodů

U Tří devítek

1. restaurace
2. U Synagogy 3001
3. genitiv substantiva *devítka* v plurálu určený genitivem číslovky *tři*, lokace je určena předložkou *u*
4. LU vzniklo podle původního názvu nynějšího kasina Bonver

Velkoška

1. velkoprodejna
2. 28. října 2850
3. první základové slovo a konektém kompozita *velkoprodejna* a rozšířený sufix *-ška*
4. LU vzniklo vytvořením expresivní a jazykově-ekonomické varianty substantiva *velkoprodejna*

Zemědělká

1. škola
2. Lužická 588/14
3. základ adjektiva *zemědělská* a sufix *-ka*

4. LU vzniklo univerbizací původního názvu Střední zemědělská škola

3.2.4.3 LU vycházející ze současného oficiálního názvu

Áčko

1. restaurace
2. Moskevská 658/61
3. slovotvorně zformovaná realizace fonému *a*
4. LU vzniklo zkrácením oficiálního názvu Arbes
5. *U Vévody, Šantán*

Berkovka

1. ulice
2. ulice Berkova
3. základ posesivního adjektiva *Berkova* a sufix *-ka*
4. univerbizace oficiálního názvu ulice Berkova

Céčko

1. taneční klub
2. 28. října 2745
3. slovotvorně zformovaná realizace fonému *c*
4. LU vzniklo univerbizací názvu Bowling Bar Centrální

Děčák

1. dětský domov
2. Mariánská 570/54
3. základ adjektiva *dětský* (ts-c) a sufix *-ák*
4. LU vzniklo univerbizací názvu Dětský domov

Dopravák

1. dopravní hřiště
2. na rohu ulic Arbesova a U Průmyslovky
3. základ adjektiva *dopravní* a sufix *-ka*
4. LU vzniklo univerbizací názvu Dětské dopravní hřiště

Kauf

1. obchod
2. Mimoňská 3090

3. první základové slovo propria *Kaufland*

4. zkrácení oficiálního názvu

5. *Kaufláč*

Kouničák

1. dům

2. Berkova 5-1

3. základ posesivního adjektiva *Kounicův* (c-č) a sufix *-ák*

4. LU vzniklo univerbizací standardizovaného názvu Kounicův dům

Kovák

1. kovošrot

2. U Obecního lesa 1805

3. první základové slovo kompozita *kovošrot* a sufix *-ák*

4. LU vzniklo vytvořením expresivní a jazykově-ekonomické varianty substantiva kovošrot

Krůtárna

1. prodejna

2. Sokolská 267/14

3. základ adjektiva *krůtí* (t-ť) a sufix *-árna* (varianta sufixu *-na*)

4. LU vzniklo univerbizací názvu Krůtí svět

Loretánka

1. ulice

2. ulice Loretánská

3. základ adjektiva *Loretánská* a sufix *-ka*

4. LU vzniklo univerbizací názvu ulice Loretánská

Mockba

1. bar

2. Jindřicha z Lipé 20

3. toponymum *Moskva* psané azbukou

4. LU vzniklo podle záměrně chybně vyslovovaného ruského toponyma Moskva – kvůli homografii grafémů latinky a azbuky

Obecňák

1. les

2. vedle ulice U Obecního lesa
3. základ adjektiva *obecný* a sufix *-ák*
4. LU vzniklo univerbizací názvu ulice U Obecního lesa, vedle které se les nachází

Smetaňák

1. ulice
2. ulice Smetanovo nábřeží
3. základ posesivního adjektiva *Smetanovo* (n-ň) a sufix *-ák*
4. univerbizace oficiálního názvu Smetanovo nábřeží

Soukáč

1. bar
2. Červeného kříže 2564
3. kořen propria *Souky* a sufix *-áč*
4. LU vzniklo univerbizací názvu Souky Sport Bar
5. *Trend*

Spořka

1. banka
2. Hrnčířská 2985
3. kořen substantiva *spořitelna* a sufix *-ka*
4. LU vzniklo univerbizací oficiálního názvu Česká spořitelna
5. LU se také používá pro označení fitness centra, které se nachází ve stejné budově

Svojsíkovka

1. ulice
2. ulice Svojsíkova stezka
3. základ posesivního adjektiva *Svojsíkova* a sufix *-ka*
4. LU vzniklo univerbizací názvu ulice Svojsíkova stezka

Špígl/Špičgr

1. sídliště
2. sídliště Špičák
3. redukovaný kořen propria *Špičák* a počestěný sufix *-gl* nebo *-gr*
4. LU vzniklo vytvořením expresivně zbarvené varianty propria *Špičák*, expresivita výrazu je dána neobvyklým kvazi-německým sufixem

5. LU se také používá pro označení kopce Špičák v KČ Stará Lípa, který je lidově známý rovněž jako *Vysílač* nebo *Jelení vrch*

Topáč

1. obchod
2. Partyzánská 2992
3. proprium *TOP* a sufix *-áč*
4. LU vzniklo univerbizací názvu TOP Market

Žid'ák

1. hřbitov
2. Roháče z Dubé 3029
3. základ adjektiva *židovský* (d-d') a sufix *-ák*
4. LU vzniklo univerbizací názvu Starý židovský hřbitov

3.2.4.4 LU odkazující ke své původní funkci

Mlékárna

1. mlékárna
2. ubytovna na ulici Mikanova
3. substantivum *mlékárna*
4. LU vzniklo podle původního účelu budovy

Narpa

1. papírnictví
2. Jeřábekovo náměstí 458/3
3. substantivum *narpa*
4. LU vzniklo použitím zkratkového názvu socialistického podniku Národní papír

Pivovar

1. pivovar
2. Moskevská 651
3. substantivum *pivovar*
4. LU vzniklo podle původního účelu budovy

Prádelny

1. prádelna
2. na rohu ulic U Brodů a Sedláčkova

3. substantivum *prádelna* v plurálu
4. LU vzniklo podle původního zaměření služeb budovy

Velké kino

1. kino
2. Bulharská 853
3. adjektivum *velké* a substantivum *kino*
4. v pojmenovávaném objektu se dříve nacházel promítací sál
5. *Fontána*

3.2.4.5 LU odkazující ke své současné funkci

Berňák

1. finanční úřad
2. Pátova 2892
3. kořen archaického substantiva *berně* (n-ň) a sufix *-ák*
4. lidové pojmenování pro finanční úřad (které vzniklo podle archaismu *berně*, což je archaický výraz pro daně)

Intr

1. domov mládeže
2. Havlíčkova 443
3. redukovaný kořen substantiva *internát* (ter-tr)
4. LU vzniklo zkrácením výrazu *internát* (domov mládeže)

Pěšunk

1. cesta pro pěší
2. cesta mezi ulicí Bezručova a Českokamenická
3. kořen substantiva *pěší* a počestěný sufix *-unk*
4. LU vzniklo univerbizací apelativního spojení *stezka pro pěší*, expresivita výrazu je dána neobvyklým kvazi-německým sufixem

3.2.4.6 LU vycházející ze své původní charakteristiky

Ptačí louka

1. louka
2. zastavěná oblast kolem nejnovějších ulic Jarní, Letní, Podzimní a Zimní
3. adjektivum *ptačí* a substantivum *louka*

4. na označovaném zastavěném prostoru byla dříve louka

5. *Ptačák*

Liberecká

1. ulice

2. ulice Moskevská

3. adjektivum *Liberecká*

4. na označovanou ulici navazuje ulice Liberecká, která byla dříve hlavním tahem směrem na Liberec

U Červenejch

1. panelové domy

2. mezi ulicemi Pražská a Komenského

3. genitiv adjektiva *červený* (ý-ej) v plurálu, lokace je určena předložkou *u*

4. LU vzniklo podle původní barvy střech označovaných panelových domů

U Lenina

1. pomník

2. na rohu ulic Arbesova a Děčínská

3. genitiv propria *Lenin*, lokace je určena předložkou *u*

4. na označovaném místě stál pomník oslavující ruského politika a revolucionáře

3.2.4.7 LU vycházející ze své současné charakteristiky

Ambit

1. muzeum

2. náměstí Osvobození 297

3. substantivum *ambit*

4. LU vzniklo podle sloupové chodby, kterou se prochází budova

Boule

1. cyklokrosové hřiště

2. mezi ulicemi Žitavská a Na Jílech

3. substantivum *boule*

4. LU vzniklo podle vytvarovaných hrbolů pro trénink na jízdách kolech

5. *Hroudy*

Bunkr

1. obchodní dům
2. náměstí Dr. E. Beneše 2662
3. substantivum *bunkr*
4. LU vzniklo metaforickým přenosem podle vzhledu budovy
5. *Delvita, Kachláč, Uran*

Háčko

1. ZŠ Sever
2. Školní 2520
3. slovotvorně zformovaná realizace fonému *h*
4. LU vzniklo metaforickým přenosem podle tvaru budovy z leteckého pohledu

Nářadí

1. továrna
2. Chelčického 1932
3. substantivum *nářadí*
4. LU vzniklo podle zaměření výroby označované firmy
5. *Čekádka* (továrna ČKD)

Pod Kaštany

1. restaurace
2. Partyzánská 1083/51
3. instrumentál substantiva *kaštany*, lokace je určena předložkou *pod*
4. LU vzniklo metonymickým přenosem; restaurace se nachází u kaštanové aleje

Spermie

1. socha
2. ulice Antonína Sovy vedle podniku Kozlovna Skleník
3. substantivum *spermie*
4. LU vzniklo metaforickým přenosem podle vytesaného obrazce

Smrťák

1. kopec
2. městský park poblíž ulice Roháče z Dube
3. substantivum *smrt* (t-ť) a sufix *-ák*
4. LU vzniklo podle nebezpečnosti kopce při jízdě na saních

5. *Sáňkovačka*

Tři čekárny

1. autobusové zastávky
2. na ulici Děčínská (zastávka U Jezu)
3. číslovka *tři* a substantivum *čekárna* v plurálu
4. LU vzniklo metaforickým přenosem podle funkce objektu

U koňské hlavy

1. dům
2. Mariánská 596
3. adjektivum *koňské* a genitiv substantiva *hlava*, lokace je určena předložkou *u*
4. na označovaném domě se nachází busta koňské hlavy

U Lípy

1. křižovatka
2. na rozcestí ulic Českokamenická, Slovanka a Železničářská
3. genitiv propria *Lípa*, lokace je určena předložkou *u*
4. na objezdu se nachází památný strom Lípa svobody

U srnky

1. pomník
2. městský park poblíž ulice Mariánská
3. genitiv substantiva *srnka*, lokace je určena předložkou *u*
4. na označovaném místě se nachází pomník s vytesanou srnkou

U zrcadla

1. křižovatka
2. roh ulic Mariánská a Jiráskova
3. genitiv substantiva *zrcadlo*, lokace je určena předložkou *u*
4. na označovaném místě se nachází dopravní zrcadlo

U žloutenky

1. jídelna
2. Dubická 938/48
3. genitiv substantiva *žloutenka*, lokace je určena předložkou *u*
4. míra hygieny označovaného gastronomického zařízení není na vysoké úrovni

3.2.5 Interpretace výzkumu

Všechna níže uvedená pojmenování jsou uvedena ve své základní, lemmatizované podobě, v jaké byla uvedena i ve sdíleném dotazníku. Mezi obyvateli mohou být používána v různých formách/variantách, jak prokázala analýza jednotlivých LU. Základní forma je u většiny LU bezpředložková v nominativu. Součástí některých LU je předložka určující lokaci, jelikož je pojmenováván prostor u názvu objektu, nikoli objekt samotný, např. *Na Mražence*, *Za Šraňkama*, *U sochy*. Dvě předložková LU jsou následována jmény osob (*U babiček*, *U Alexe*) a označují objekty, jejichž pojmenování není závislé na přítomnosti osob použitých v názvu.

U některých objektů byla v dotazníkovém šetření zjišťována znalost více sémanticko-motivačních variant, která byla v následujících případech u obou uvedených možností vyhodnocena jako vysoká: *Škroupák* a *Tržní náměstí*, *Tyršovka* a *Mánesovka*, *Zimák* a *Bruslák*, *Zuška* a *Bílý dům*, a proto byly pro analýzu a interpretaci výzkumu ponechány obě varianty pojmenování jednoho objektu.

V předchozích kapitolách bylo celkem analyzováno 121 českolipských lidových pojmenování, z nichž 66 bylo součástí dotazníku: *Hypernova*, *Lakáč*, *Lipka*, *Na Mražence*, *Pianka*, *Podloubíčko*, *Prior*, *Spar*, *Svazarm*, *Telekom*, *Teta*, *Třída Vítězství*, *Vagonka*, *Žukovova*, *Arbesovka*, *Bendlovka*, *Holák*, *Jiráskáč*, *Káčko*, *Kovářovka*, *Kulturák*, *Majdalenka*, *Mánesovka*, *Palačák*, *Partyzánka*, *Pátovka*, *Ploučka*, *Škroupák*, *Tyršovka*, *U obchodky*, *Unionka*, *Zimák*, *Zuška*, *Benzinka*, *Cihelna*, *Kotelna*, *Lágr*, *Lázně*, *Letní kino*, *Projekták*, *Uran*, *Autobusák*, *Bruslák*, *Cvičák*, *Hlavák*, *Hlavní třída*, *Počuraná*, *Tržní náměstí*, *Plecháč*, *U babiček*, *U letadla*, *U námořníka*, *U rudoarmějce*, *Za šraňkama*, *Bílý dům*, *Dřevěnka*, *Koloseum*, *Na námku*, *Stad'ák*, *Parlament*, *Pod mostem*, *Škvárák*, *U Alexe*, *U altánku*, *U lávky*, *U sochy*.

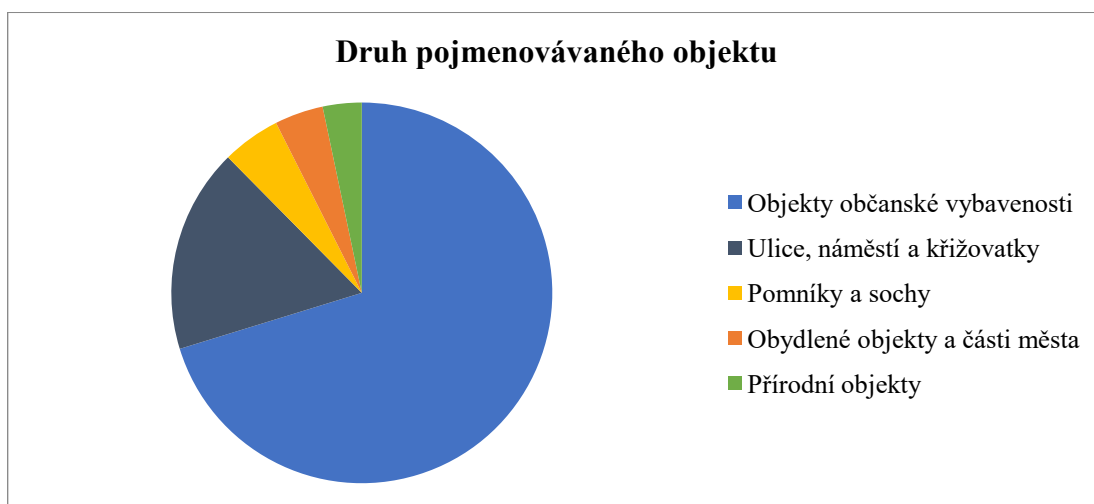
Některé varianty pojmenování uvedené v dotazníku byly však z analýzy vyřazeny a připsány jako varianty jiného názvu, neboť dotazník prokázal jejich podstatně nižší znalost. K vyřazeným pojmenováním patřila LU: *Gottwaldovka* (varianta LU *Hlavní třída*), *Klášterní náměstí* (varianta LU *U obchodky*), *Na Míráku* (varianta LU *Na námku*) a *Na ovále* (varianta LU *Stad'ák*). Zároveň byla z analýzy vyřazena dvě LU, která zná a používá velice nízké procento respondentů: *U Jarušky* (15 odpovědí v podílu 2 %) a *Šantán* (11 odpovědí v podílu 1,5 %).

V dotazníku bylo tedy celkem uvedeno 72 pojmenování, z nichž výše zmíněných 6 nebylo v analytické části zkoumáno.

Dalších 55 pojmenování bylo vybráno z odpovědí respondentů, kteří měli v závěru dotazníku možnost dopsat lidové názvy, které v něm nebyly uvedeny: *Bahnhof, Baťa, Gastrák, Pionýrák, Richterák, Sokolovna, U dřevařů, U Tří devítek, Velkoška, Zemědělka, Áčko, Berkovka, Céčko, Děcák, Dopravák, Kauf, Kouničák, Kovák, Krůtárna, Loretánka, Mockba, Obecňák, Smetaňák, Soukáč, Spořka, Svojsíkovka, Špígl, Topáč, Židák, Mlékárna, Narpa, Pivovar, Prádelny, Velké kino, Berňák, Intr, Pěšunk, Ptačí louka, Liberecká, U červenejch, U Lenina, Ambit, Boule, Bunkr, Háčko, Nářadí, Pod Kaštany, Smrťák, Spermie, Tři čekárny, U koňské hlavy, U Lípy, U srnky, U zrcadla, U žloutenky.*

Několik připsaných LU označuje stejný objekt různými pojmenováními, jako základní podobu/variantu pojmenování pro analýzu byla zvolena ta, která byla připsána nejvíce respondenty. Ostatní varianty pojmenování byly připsány k příslušnému bodu hesláře, např. několik respondentů uvedlo označení nyní zastavěné oblasti *Ptačí louka*, zatímco méně respondentů uvedlo označení *Ptačák*, který proto byl uveden jako varianta LU *Ptačí louka*.

3.2.5.1 Druh pojmenovávaného objektu

Graf 4: Druh pojmenovávaného objektu

Ze 121 LU jich 85 pojmenovává objekty občanské vybavenosti, které jsou využívány veřejností. Nejčastěji označují obchody a obchodní domy, školy, restaurace a bary, kulturní zařízení, továrny, hřiště nebo parky. Tato pojmenování většinou vychází z oficiální urbanonymie, jak z původní, tak současné.

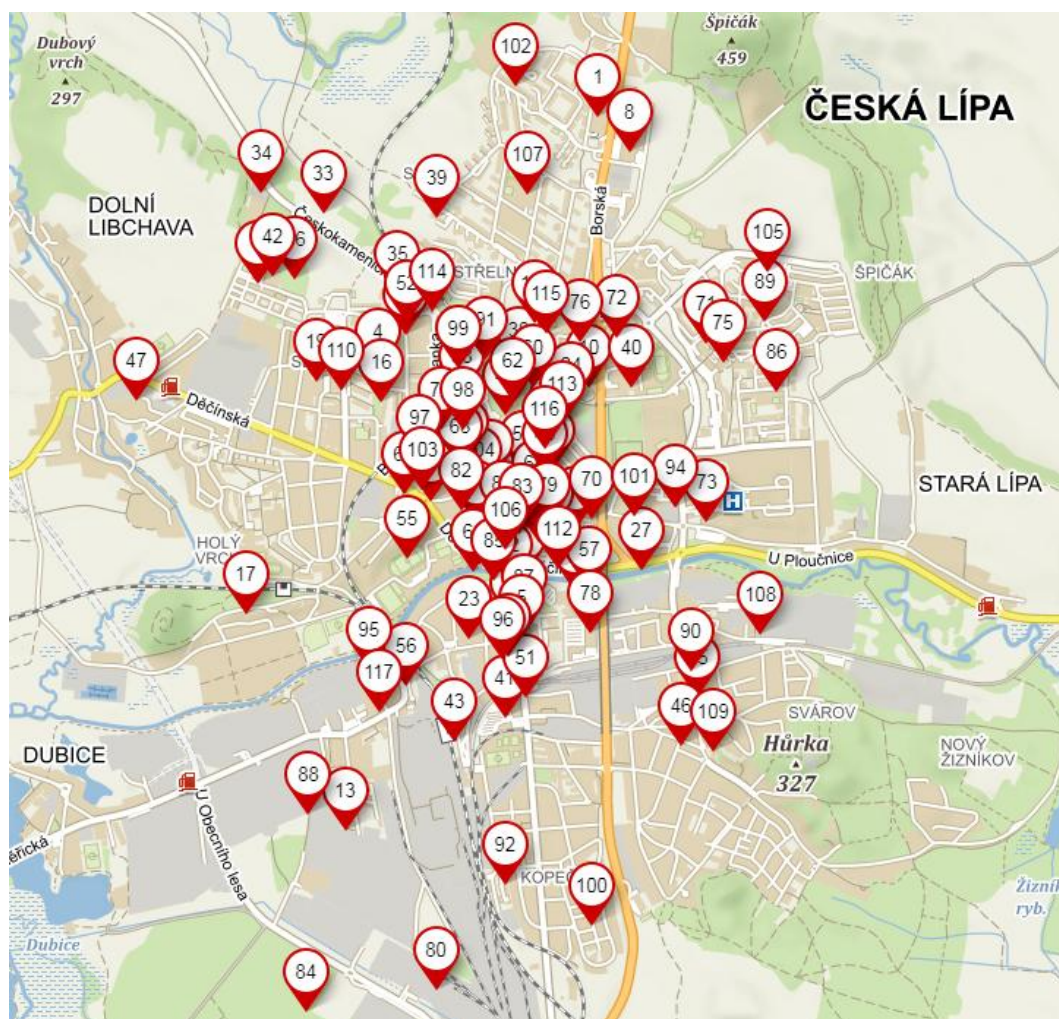
Druhým nejčastějším pojmenováním (21) jsou ulice, náměstí a křižovatky, pouze dvě z těchto pojmenování nevychází z oficiální urbanonymie – křižovatka *U Lípy* a *U zrcadla*. Ostatní pojmenování označují pomníky a sochy (6), např. *U Lenina*, obydlené objekty a části města (5), např. sídliště *Špigl* nebo bytová jednotka *Parlament*, nebo přírodní objekty (4), např. kopec *Smrták* nebo řeka *Ploučka*.

Součet jednotlivých druhů pojmenovávaných objektů potvrzuje tvrzení, že živá jména nejčastěji pojmenovávají nápadné objekty občanské vybavenosti, jako jsou obchody, vzdělávací a gastronomická zařízení apod., nebo jiné objekty, které ohraničují ulice. Lidové označování dominantních objektů v prostranství města vzniklo primárně z potřeby orientace v prostoru jeho obyvatel⁹⁵. Všechna živá jména jsou totiž používána pouze těmi, kteří pojmenovávané objekty a popisovaný prostor znají⁹⁶.

⁹⁵ DAVID, J., MÁCHA, P., pozn. 2, s. 72.

⁹⁶ DAVID, J., MÁCHA, P., pozn. 2, s. 71.

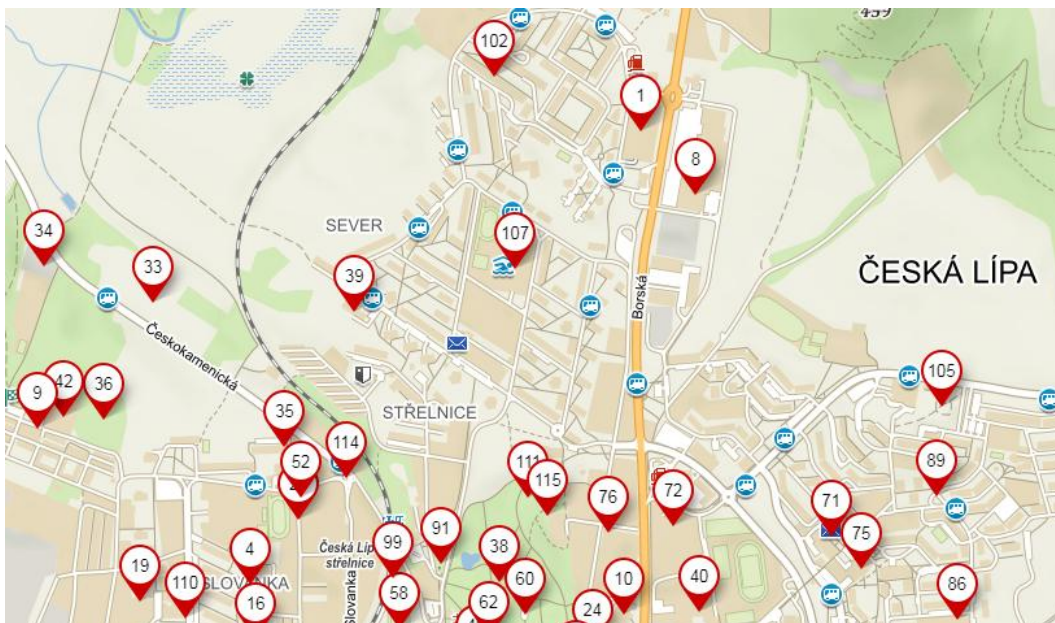
3.2.5.2 Lokalizace objektu

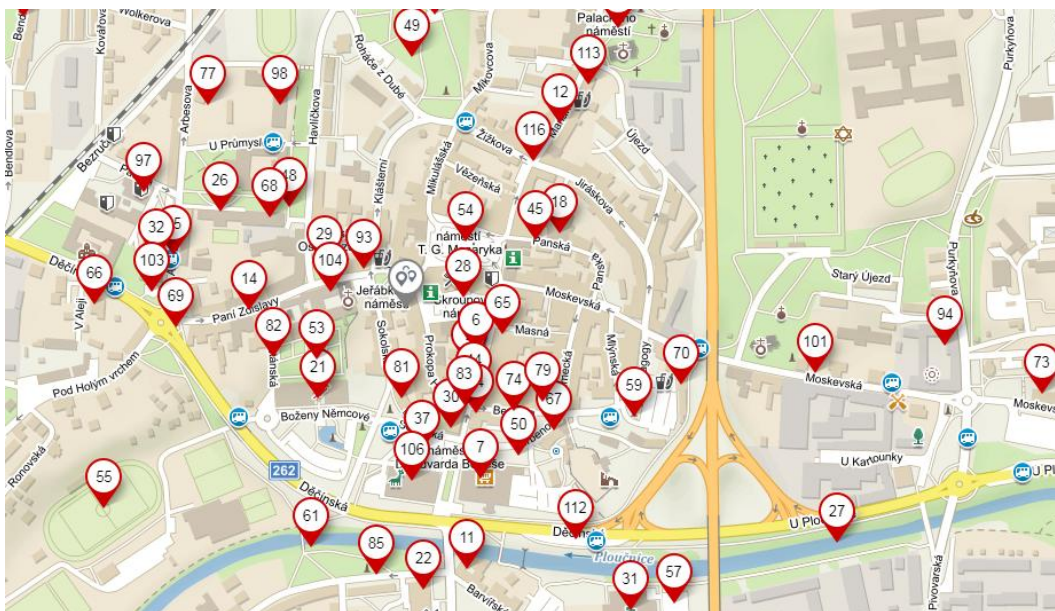
Obrázek 2: Lokalizace všech zkoumaných LU

1. Hypernova, 2. Lakáč, 3. Lipka, 4. Na Mražence, 5. Piánka, 6. Podloubíčko, 7. Prior, 8. Spar, 9. Svazarm, 10. Telekom, 11. Teta, 12. Třída Vítězství, 13. Vagonka, 14. Žukovova, 15. Arbesovka, 16. Bendlovka, 17. Holák, 18. Jiráskáč, 19. Káčko, 20. Kovářovka, 21. Kulturák, 22. Majdalenka, 23. Mánesovka a Tyršovka, 24. Palačák, 25. Partyzánka, 26. Pátovka, 27. Ploučka, 28. Škroupák a Tržní náměstí, 29. U obchodky, 30. Unionka, 31. Zimák a Bruslák, 32. Zuška a Bílý dům, 33. Benzínka, 34. Cihelna, 35. Kotelna, 36. Lágr, 37. Lázně, 38. Letní kino, 39. Projekták, 40. Uran, 41. Autobusák, 42. Cvičák, 43. Hlavák, 44. Hlavní třída, 45. Počuraná, 46. Plecháč, 47. U babiček, 48. U letadla, 49. U námořníka, 50. U rudoarmějce, 51. Za šraňkama, 52. Dřevěnka, 53. Koloseum, 54. Na námku, 55. Stadák, 56. Parlament, 57. Pod mostem, 58. Škvárák, 59. U Alexe, 60. U altánku, 61. U lávky, 62. U sochy, 63. Bahnhof, 64. Baťa, 65. Gastrák, 66. Pionýrák, 67. Richterák, 68. Sokolovna, 69. U Dřevarů, 70. U Tři devítek, 71. Velkoška, 72. Zemědělka, 73. Áčko, 74. Berkovka, 75. Céčko, 76. Děcák, 77. Dopravák, 78. Kauf, 79. Kouničák, 80. Kovák, 81. Krůtárna, 82. Loretánka, 83. Mockba, 84. Obecnák, 85. Smetaňák, 86. Soukáč, 87. Spořka, 88. Svojsikovka, 89. Špigl, 90. Topáč, 91. Židák, 92. Mlékárna, 93. Narpa, 94. Pivovar, 95. Prádelny, 96. Velké kino, 97. Bernák, 98. Intr, 99. Pěšunk, 100. Ptačí louka, 101. Liberecká, 102. U červených, 103. U Lenina, 104. Ambit, 105. Boule, 106. Bunkr, 107. Háčko, 108. Náradí, 109. Pod kaštany, 110. Spermie, 111. Smrták, 112. Tři čekárny, 113. U koňské hlavy, 114. U Lípy, 115. U srnky, 116. U zrcadla, 117. U žloutenky

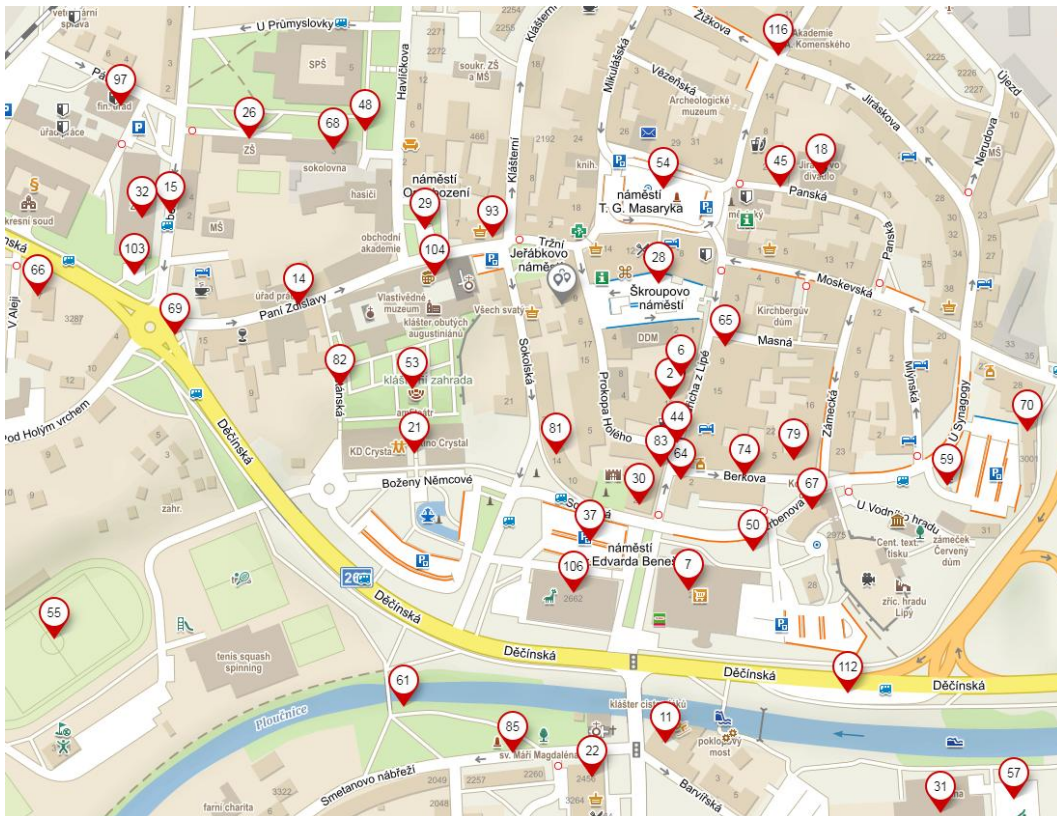
Obrázky níže přibližují mapu všech zkoumaných LU, která byla součástí dotazníku i která byla připsána respondenty. Na obr. 3 je detailněji zachycena severní část města, sídliště Slovanka, Střelnice, Sever, Lada a Špičák. Na obr. 4 a 5 je zachycen střed města a samotné centrum (historické jádro). Na obr. 6 je přiblížena jižní část města, sídliště Holý vrch, Kopeček a Svárov.

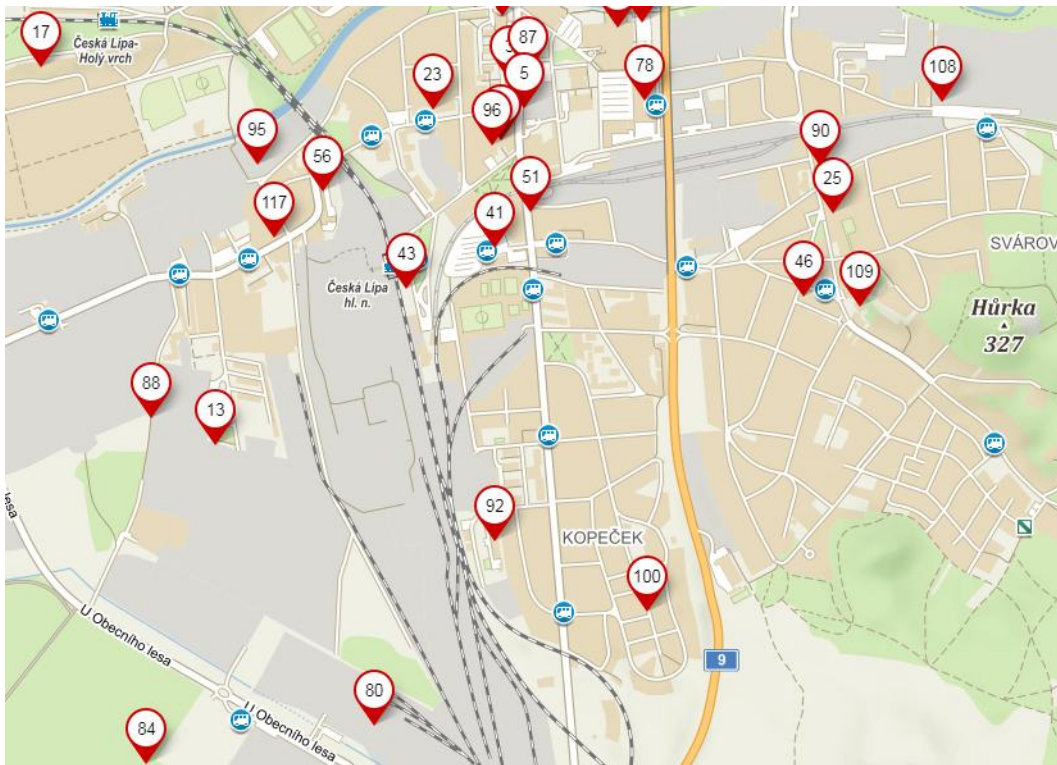
Obrázek 3: Lokalizace všech zkoumaných LU - severní část

Obrázek 4: Lokalizace všech zkoumaných LU - střed

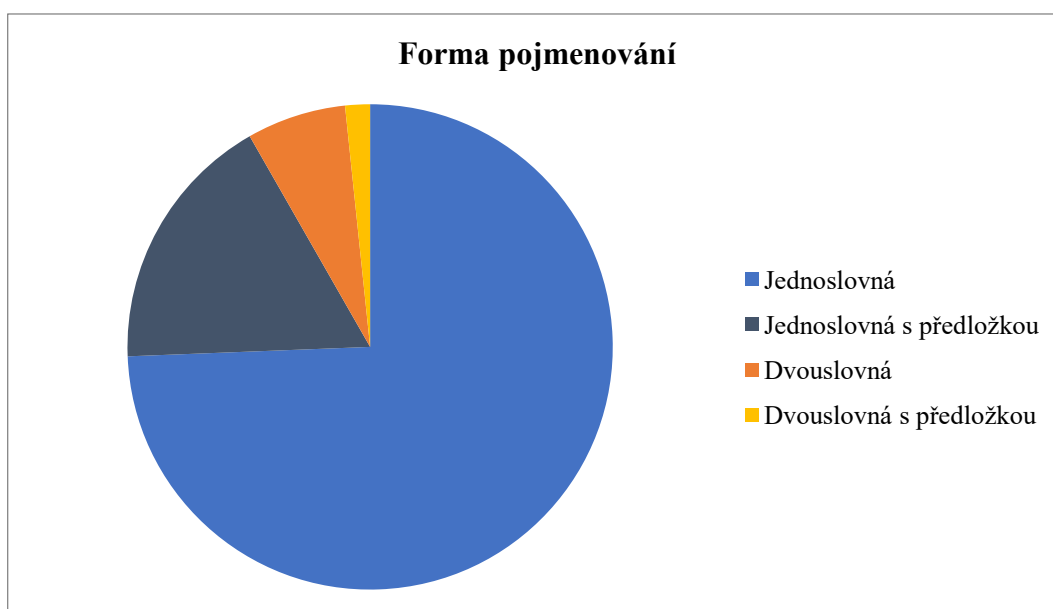
Obrázek 5: Lokalizace všech zkoumaných LU - centrum

Obrázek 6: Lokalizace všech zkoumaných LU - jižní část

Lidová pojmenování se nejvíce používají ve středu města, které je historickým jádrem a dodnes městským centrem, přestože se život z centra města z velké části přesunul do sídlišť. V jádru města se nachází největší množství objektů občanské vybavenosti, známých ulic, náměstí a jiných veřejných prostorů, zatímco v oblasti sídlišť se příliš nápadných objektů, které by vybízely k vlastnímu pojmenování, nenachází. Několik lidových pojmenování se používá na sídlišťích Slovanka a Střelnice, která jsou centru města nejvíce přilehlá, avšak i v ostatních sídlištních oblastech (Holý vrch, Lada, Sever, Svárov, Špičák) se nachází některá oblíbená pojmenování označující pro společnost důležité objekty, zejména školy, obchody a gastronomická zařízení.

3.2.5.3 Forma pojmenování

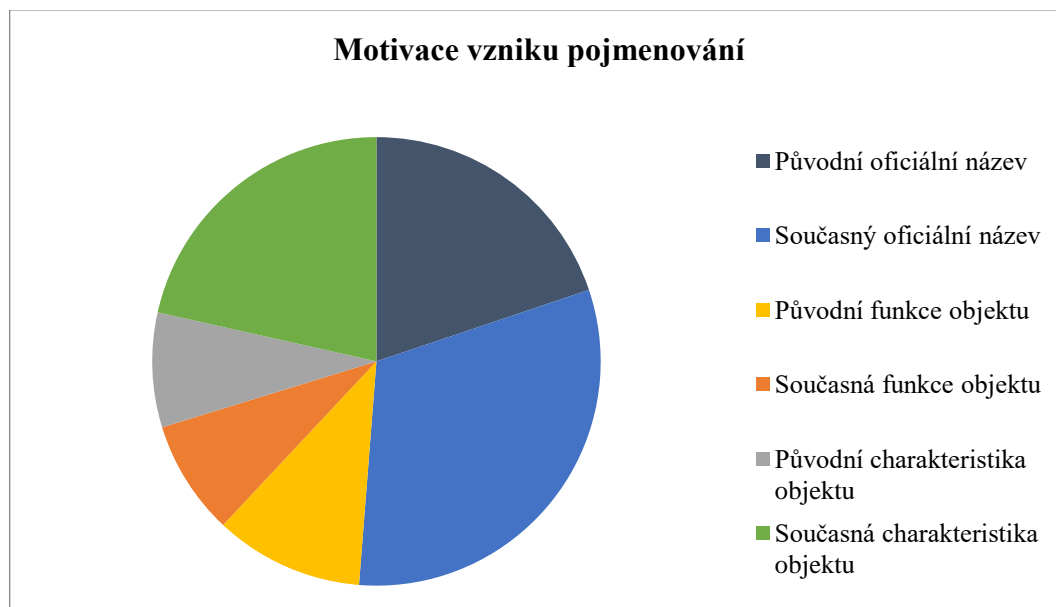

Graf 5: Forma pojmenování

Nejčastějšími lidovými pojmenováními ve zkoumané oblasti jsou jednoslovné názvy, kterých bylo celkem 90. Mnoho z nich se však v běžné mluvě pojí s různými předložkami, např. lidové pojmenování sídliště *Holák* – *Pod Holákem*, *Na Holáku*. V menší míře se vyskytují jednoslovná pojmenování s předložkou (21), nejvíce používanou předložkou pro určení lokace je předložka *u*, dvakrát jsou použity předložky *na* a *pod*, jednou předložka *za*. Nejméně se objevují dvouslovná pojmenování (10), z nichž dvě byly respondenty připsány s předložkou *u* – *U Tří devítek* a *U koňské hlavy*.

Lingvistické výzkumy prokázaly, že čím kratší slovo je, tím více je používáno⁹⁷, čímž by se dalo odůvodnit, proč se lidová pojmenování nejčastěji vyskytují jednoslovná. Používání kratších názvů přispívá snaze mluvčích v běžné konverzaci o jazykovou ekonomii, tedy o stručné a jasné vyjadřování.

3.2.5.4 Motivace vzniku pojmenování

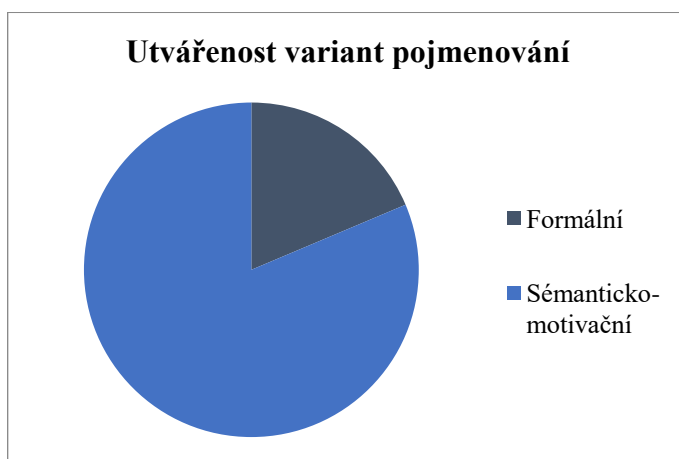
Graf 6: Motivace vzniku pojmenování

Nejvíce lidových pojmenování vychází ze své současné oficiální podoby (38), především se jedná o univerbizáty. Vysoce frekventované názvy jsou také ty, které odkazují ke své současné charakteristice (26) nebo byly inspirovány svým původním standardizovaným názvem (24). Méně se pak vyskytují ty, které odkazují ke své původní funkci a využití (13), v nejmenší míře se objevují názvy, které vychází ze své současné funkce (10) nebo původní charakteristiky (10).

Většina názvů, u nichž se také objevuje vyšší množství variant pojmenování a možnostech použití, vykazuje souvislost s oficiální urbanonymií. Takto vzniklé názvy bývají snadno zapamatovatelné a vysocě používané, především z hlediska jazykové ekonomie. Méně se vyskytují názvy vyjadřující svým pojmenováním svou původní nebo současnou funkci nebo původní charakteristiku. U těchto názvů se pak stává, že si pod nimi obyvatelé představují různé objekty. Může nastat také nedorozumění mezi mladší a starší generací, kdy mladší generace nepamatuje funkci nebo vzhled již zaniklých nebo přestavěných objektů.

⁹⁷ JONÁK, Zdeněk. Zipfův zákon. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003. [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000000497&local_base=KTD

3.2.5.5 Varianty pojmenování

Graf 7: Utvářenost variant pojmenování

V analytické části se u 59 LU, z nichž 47 bylo součástí dotazníku a 12 bylo připsáno, objevily různé varianty pojmenování (118). Varianty pojmenování lze rozdělit na sémantickomotivační a formální. Ve zkoumaném materiálu převažují varianty sémantickomotivační (96), např. *Malý a Velký Albert*, jež jsou variantami LU *Hypernova* a *Spar* (současných hypermarketů Albert nacházejících se naproti sobě). Ostatní varianty byly utvořeny změnou formy původního pojmenování (22), např. *Prior – Priáč*, *Majdalenka – Majda*, *Třída Vítězství – Na Vítězství*.

Některé objekty mají natolik známé varianty pojmenování (znalost více jak 80 % dotazovaných), že byly v analýze ponechány v obou možnostech (viz kap. 3.2.3). Jsou jimi Škroupovo náměstí (*Škroupák*, *Tržní náměstí*), ZŠ dr. Miroslava Tyrše (*Tyršovka*, *Mánesovka*), zimní stadion (*Zimák*, *Bruslák*) a základní umělecká škola (*Zuška*, *Bílý dům*). Objekty s vysokou konkurencí lidových pojmenování jsou frekventovaně navštěvovaná místa, a proto jsou často a různými způsoby označována.

Nejvíce různých variant bylo respondenty připsáno k LU *U Obchodky*, varianty pojmenování vychází z rozdílných motivací, většina se inspirovala objekty, které náměstí obklopují (*Klášteří náměstí*, *U kláštera*, *U kostela*, *U baziliky*, *U muzea*), ostatní varianty byly inspirovány původní oficiální urbanonymií nebo charakteristikou: v budově Obchodní akademie dříve sídlilo gymnázium (*U gymplu*), náměstí se dříve jmenovalo *Komenského* (*Komeňák*), uprostřed stávala socha vojáka (*U rudoarmějce*, *U vojína*).

Varianty k LU *U Obchodky* byly připsány převážně starší generací. Mladší generací bylo nejvíce různých variant připsáno k LU *Koloseum* při čemž všechny vychází ze vzhledu objektu nebo jeho funkce (*Kolosko*, *Amfiteátr*, *Amfík*, *Gladiátorská aréna*, *Hlediště*, *Venkovní scéna*).

Větší množství variant se dále objevilo u dvou ulic, které se nachází v samotném středu města (*Hlavní třída, Počuraná*), u městského stadionu a u bývalého hypermarketu *Hypernova*, u kterého na rozdíl od ostatních LU převažovaly formálně utvořené varianty.

Kromě *Hypernovy* se objekty s nejvíce variantami pojmenování nachází v centru města a jsou mezi obyvateli známými místy, mnohdy svou specifíčností nežli frekventovanou návštěvností.

Někteří respondenti zkoumaná jména používají pro označení jiného místa, např. pomník rudoarmějce stál na různých místech a proto LU *U rudoarmějce* může být pro různé mluvčí matoucí. Dalším příkladem je LU *Benzinka*, které používáno pro bývalou čerpací stanici, která je známá tím, že před několika lety vybuchla, několik respondentů však LU používá pro označení čerpací stanice *Benzina*, která byla první *benzinkou* v České Lípě.

Některá LU mohou označovat objekty stejného typu, jejichž pojmenování vychází z původní funkce (*Cihelna, Kotelna*) nebo současné charakteristiky (*Škvárák*), jiná LU mohou naopak označovat různé typy objektů, např. LU *Podloubíčko* může označovat bývalé hračkářství nebo skutečné podloubí na náměstí T. G. M.; LU *U námořníka* může být použito pro označení dětského hřiště nebo také venkovního posezení klubu zahrádkářů.

Odpověď respondentů „Znám, ale v jiné formě/variantě...“ byla zvolena podstatně méněkrát nežli odpovědi typu znám/neznám, přesto se komentářů u některých LU objevilo pozoruhodné množství. Nejvíce byla komentována ulice *Počuraná* (39), kterou většina z komentujících označuje vulgárnějším výrazem *Pochcaná*, ulice je však známá i pod mírnějším výrazem *Záchodová* nebo pod dalšími ofenzivními či ironickými pojmenováními, jako je *Cikánská ulice* nebo *Zlatá ulička*, podle své lokace bývá označována také jako *Divadelní*.

Mezi nejvíce komentovaná LU patří: *Kulturák* (36), jehož oblíbená varianta taktéž vychází z oficiálního názvu – *Krystal*; *U obchodky* (35), varianty LU a důvod jejich častého výskytu byl vysvětlen výše; *Letní kino* (31), které bývá pro oblíbenost kratších pojmenování označováno jako *Letňák* nebo *Leťák*; *Arbesovka* (25), *Mánesovka* (24), *Tržní náměstí* (21) které rovněž mají své kratší varianty – *Arbeska*, *Máneska*, *Tržák*; *Koloseum* (16), které díky svému vzhledu nabízí různé motivace lidového pojmenování; *Hlavní třída* (15), jež díky své funkci a lokaci taktéž bývá označována několika lidovými názvy; *Hypernova* (14), která byla doplněna spíše o formálně utvořené varianty – *Hypka*, *Hypoška* apod.

Žádné varianty pojmenování nebyly připsány k 19 LU, které byly součástí dotazníku, k některým z nich však byly dopsány jiné možnosti použití. Kromě *Partyzánky* a *Ploučky* jsou LU bez variant méně používanými názvy a ne příliš frekventovaně navštěvovanými místy.

Partyzánka a *Ploučka* se naopak řadí mezi nejpoužívanější názvy, tudíž je pozoruhodné, že jsou tato LU používána pouze v jedné formě/variantě.

Z předchozích řádků vyplývá, že v České Lípě je značné množství objektů pojmenováno různými způsoby. Varianty více způsoby označovaných LU jsou v podstatné většině sémanticko-motivační, neboť byly a stále jsou především odrazem doby. V průběhu vývoje města se proměňoval počet obyvatel, jehož změny byly způsobeny připojujícími se obcemi k původnímu katastru, a struktura obyvatel, jejíž změny byly zapříčiněné především rozvojem a následným útlumem zdejšího uranového průmyslu. Starší generací zažitá LU, která jsou doposud ústně předávána, se mnohdy inspirovala vlastnostmi objektů, jež už zanikly. Mladší generaci jsou tyto názvy známé, nicméně dává přednost pojmenováním reagující na současné názvy, funkce a charakteristiku označovaných objektů.

3.2.5.6 Interpretace zkoumaných LU s nejčastější odpovědí *Znám a používám*

Tabulka 5: LU s nejčastější odpovědí „Znám a používám.“

Lidové urbanonymum	Počet odpovědí „Znám a používám.“	Podíl k celkovému počtu odpovědí
<i>Unionka</i>	716	96,8 %
<i>Autobusák</i>	709	95,8 %
<i>Holák</i>	707	95,5 %
<i>Pátovka</i>	657	88,8 %
<i>Škroupák</i>	647	87,4 %
<i>Zimák</i>	646	87,3 %
<i>Uran</i>	645	87,2 %
<i>Prior</i>	632	85,4 %
<i>Tyršovka</i>	623	84,2 %
<i>Zuška</i>	609	82,3 %
<i>Ploučka</i>	605	81,8 %
<i>Hypernova</i>	601	81,2 %
<i>Stad'ák</i>	599	80,9 %
<i>Partyzánka</i>	598	80,8 %
<i>Hlavák</i>	596	80,5 %
<i>Mánesovka</i>	592	80 %
<i>Vagonka</i>	590	79,7 %
<i>Hlavní třída</i>	588	79,5 %
<i>Na námku</i>	588	79,5 %
<i>Pianka</i>	579	78,2 %
<i>Lipka</i>	578	78,1 %
<i>Jiráskáč</i>	550	74,3 %
<i>Telekom</i>	541	73,1 %
<i>Parlament</i>	526	71,1 %
<i>Bílý dům</i>	513	69,3 %
<i>Projekt'ák</i>	501	67,7 %
<i>Arbesovka</i>	497	67,2 %
<i>Kulturák</i>	491	66,4 %
<i>Spar</i>	483	65,3 %
<i>Bruslák</i>	479	64,7 %
<i>Tržní náměstí</i>	453	61,2 %

<i>Letní kino</i>	441	59,6 %
<i>U obchodky</i>	427	57,7 %
<i>Podloubíčko</i>	426	57,6 %
<i>Cvičák</i>	390	52,7 %
<i>Majdalenka</i>	379	51,2 %
<i>U altánku</i>	367	49,6 %
<i>Bendlovka</i>	342	46,2 %
<i>Teta</i>	315	42,6 %
<i>Cihelna</i>	314	42,4 %
<i>Benzinka</i>	276	37,3 %
<i>U lávky</i>	273	36,9 %

U čtyřiceti dvou pojmenování v dotazníku převažovala odpověď „*Znám a používám*“, patří mezi ně obecně používané univerbizáty apelativních spojení, jako je *Autobusák*, *Zimák*, *Stad'ák*, *Hlavák* apod., avšak nejpoužívanější lidový název nese kavárna Union.

Lidový název *Unionka* je natolik používaný, že se objevuje i v odborných publikacích. Pojmenovávaná budova, která výrazně změnila vzhled ulice Jindřicha z Lipé, byla jednou ze dvou budov firmy John a Jisba, jež byla roku 1906 vyznamenána na prvním libereckém veletrhu zlatou medailí. Následujícího roku získala prostory budovy kavárna Union. V 90. letech se objekt po privatizaci nacházel v chátrajícím stavu, a proto byl roku 1997 rekonstruován, čímž získal ocenění Svazu českých architektů za architektonický detail⁹⁸.

Nejvíce používaná LU pojmenovávají školy, obchody, náměstí a ulice, objekty, které jsou veřejností hojně využívány, a proto vznikla potřeba je pojmenovat, případně zkrátit jejich oficiální název. LU, u nichž odpověď „*Znám a používám*“ nebyla tolik jednoznačná, pojmenovávají zejména budovy, které ztratily svůj původní účel, nebo objekty, které nejsou pro orientaci v prostoru města tolik důležité či nejsou frekventovaně navštěvované.

⁹⁸ SMEJKAL, L., pozn. 51, s. 14–15.

Obrázek 7: Lokalizace používaných LU

1. *Hypernova*, 2. *Lipka*, 3. *Pianka*, 4. *Podloubíčko*, 5. *Prior*, 6. *Spar*, 7. *Telekom*, 8. *Teta*, 9. *Vagonka*, 10. *Arbesovka*, 11. *Bendlovka*, 12. *Holák*, 13. *Jiráskáč*, 14. *Kulturák*, 15. *Majdalenka*, 16. *Mánesovka a Tyršovka*, 17. *Partyzánka*, 18. *Pátovka*, 19. *Ploučka*, 20. *Škroupák a Tržní náměstí*, 21. *U obchodky*, 22. *Unionka*, 23. *Zimák a Bruslák*, 24. *Zuška a Bílý dům*, 25. *Benzinka*, 26. *Cihelna*, 27. *Letní kino*, 28. *Projekťák*, 29. *Uran*, 30. *Autobusák*, 31. *Cvičák*, 32. *Hlavák*, 33. *Hlavní třída*, 34. *Na námku*, 35. *Stadák*, 36. *Parlament*, 37. *U altánku*, 38. *U lávky*

Známa a používaná LU se převážně vyskytují v centru města, což opět potvrzuje fakt, že nejvyšší potřebu pojmenování mají objekty, které se nachází na místech, který každý obyvatel zná. Značné množství z nich se však vyskytuje i v sídlištních oblastech, neboť označují objekty, které jsou využívány nebo známé i mezi obyvateli žijícími v ostatních částech města. Pozoruhodná je vysoká míra znalosti LU *Cihelna*, jejíž činnost byla ukončena před několika desítkami let, a *Benzinka*, která před několika lety vybuchla. Obě označovaná místa se nachází v okrajové části města, avšak zároveň vedle rušné výpadové silnice z České Lípy a poblíž hojně navštěvované cyklostezky.

Forma nejpoužívanějších pojmenování je převážně jednoslovná, tři z nich jsou dvouslovná – *Hlavní třída*, *Bílý dům*, jehož používanější variantou je zkrácené pojmenování *Zuška*, a *Tržní náměstí*, jehož používanější variantou je univerbizát oficiálního názvu

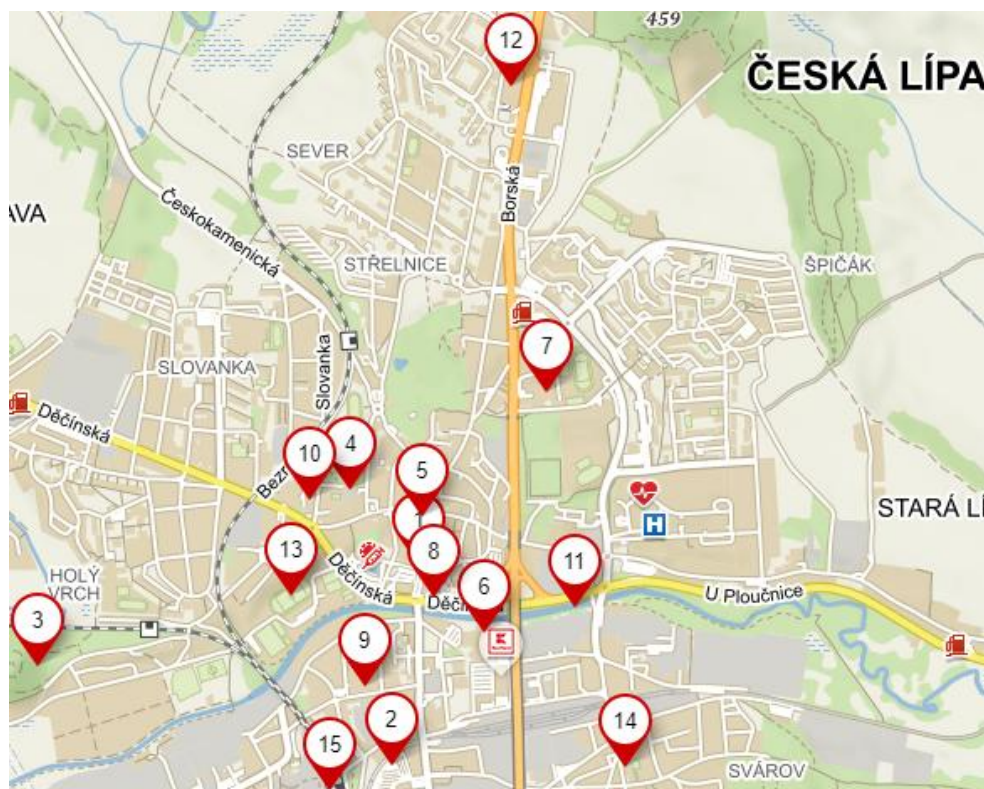
Škroupák. Čtyři pojmenování jsou předložková – *Na námku*, *U obchodky*, *U altánku* a *U lávky*. Ve všech případech lze samotným substantivem bez předložky označit dominantní objekt pojmenovávaného místa – *námko*, *obchodka*, *altánek*, *lávka*.

Motivace vzniku nejpoužívanějších LU vychází většinou z oficiální urbanonymie, zejména z té současné (16). Původní oficiální názvy jsou druhým nejčastějším případem vzniku nejpoužívanějších LU (9), podstatně méně je názvů, které odráží svou současnou funkci (7), nejméně je těch, které vznikly na základě své původní funkce (5) nebo současné charakteristiky (5), původní charakteristikou nebylo inspirováno žádné z těchto jmen. Z motivace pojmenování lze vyvodit, že živá jména jsou proměnlivá a ovlivněna vývojem města, případně jejich původní název byl tak dlouho používán, že ještě nebyl v paměti obyvatel potlačen a je nadále upřednostňován před novými názvy (především obchodů).

Používaná LU jsou často označovány objekty, proto většina (36) z nich má více variant pojmenování nebo možnost označení dalšího objektu. Téměř všechna zkoumaná LU, ke kterým bylo připsáno nejvyšší množství dalších variant a použití, patří právě do skupiny známých a používaných názvů.

3.2.5.7 Interpretace nejpoužívanějších názvů

Odpověď „Znám a používám“ byla zvolena více jak 80 procenty respondentů u následujících šestnácti LU: *Unionka, Autobusák, Holák, Pátovka, Škroupák, Zimák, Uran, Prior, Tyršovka, Zuška, Ploučka, Hypernova, Stad'ák, Partyzánka, Hlavák, Mánesovka*.

Obrázek 8: Lokalizace nejpoužívanějších LU

1. *Unionka*, 2. *Autobusák*, 3. *Holák*, 4. *Pátovka*, 5. *Škroupák*, 6. *Zimák*, 7. *Uran*, 8. *Prior*, 9. *Tyršovka a Mánesovka*, 10. *Zuška*, 11. *Ploučka*, 12. *Hypernova*, 13. *Stad'ák*, 14. *Partyzánka*, 15. *Hlavák*

Kromě tří LU se všechna nejpoužívanější pojmenování nachází v centru města. U zbylých tří LU je vysoká míra znalosti způsobena svou vysokou návštěvností. *Na Holáku* žije velká část obyvatel, *Hypernova* je jedním z největších a nejstarších supermarketů v České Lípě, *Partyzánka* patří mezi základní školy, jejichž lidová a zkratková pojmenování jsou používána především mezi žáky a jejich rodinami, tudíž vysokým počtem obyvatel.

Forma všech nejpoužívanějších LU je jednoslovná, což opět potvrzuje tvrzení, že v běžné mluvě převažuje snaha o jazykovou ekonomii. Většina nejpoužívanějších LU vychází ze současné oficiální urbanonymie (10), méně jich vychází ze své původní oficiální urbanonymie (2) nebo ze své současné funkce (2), jedno LU se inspirovalo svou původní funkcí a jedno svou současnou charakteristikou.

Z nejpoužívanějších názvů bylo nejvíce variant připsáno k LU *Hypernova* a *Stad'ák*; u *Hypernovy* byly varianty převážně formálně utvořené, zatímco u *Stad'áku* byly všechny

sémanticko-motivační. Ostatní pojmenování byla většinou doplněna o jednu nebo dvě další možnosti pojmenování, žádná varianta nebyla připsána k LU *Ploučka* a *Partyzánka*. Jedno z nejpoužívanějších LU má další možnost použití – *Uran*, kterým může být označován také obchodní dům Banco podle svého původního oficiálního názvu.

Tabulka níže představuje znalost nejpoužívanějších názvů v jednotlivých věkových kategoriích (seřazeno sestupně od nejpoužívanějšího LU).

Tabulka 6: Znalost nejpoužívanějších LU podle věkových kategorií

Lidové urbanonymum	Méně než 20 let	20 – 40 let	41 – 60 let	Více než 60 let
<i>Unionka</i>	85,7 %	97,5 %	97,5 %	97,1 %
<i>Autobusák</i>	95,2 %	96,8 %	95,7 %	93,1 %
<i>Holák</i>	76,2 %	97,5 %	96,4 %	95,1 %
<i>Pátovka</i>	76,2 %	90,2 %	88,5 %	90,2 %
<i>Škroupák</i>	35,7 %	93,1 %	89,6 %	85,3 %
<i>Zimák</i>	81 %	90,2 %	87,5 %	80,4 %
<i>Uran</i>	90,5 %	94,3 %	85,7 %	67,6 %
<i>Prior</i>	64,3 %	89,9 %	82,8 %	87,3 %
<i>Tyršovka</i>	76,2 %	89,9 %	79,6 %	82,4 %
<i>Zuška</i>	78,6 %	84,5 %	78,1 %	70,6 %
<i>Ploučka</i>	59,5 %	81,7 %	79,6 %	83,3 %
<i>Hypernova</i>	64,3 %	85,2 %	80,6 %	77,5 %
<i>Stad'ák</i>	85,7 %	87,7 %	78,5 %	64,7 %
<i>Partyzánka</i>	71,4 %	79,8 %	80,6 %	74,5 %
<i>Hlavák</i>	85,7 %	84,2 %	79,2 %	70,6 %
<i>Mánesovka</i>	57,1 %	81,7 %	82,1 %	78,4 %

Nejmladší generace z nejpoužívanějších LU všech respondentů nejvíce používá: *Autobusák*, *Uran*, *Hlavák*, *Stad'ák*, a *Unionka* nejméně používá: *Škroupák*, *Mánesovka*, *Ploučka*, *Prior*, *Hypernova*. Věková kategorie 20–40 let nejvíce používá: *Holák*, *Unionka*, *Autobusák*, *Uran*, *Škroupák*, nejméně používá: *Partyzánka*, *Ploučka*, *Mánesovka*, *Hlavák*, *Zuška*. Věková kategorie 41–60 let nejvíce používá: *Unionka*, *Holák*, *Autobusák*, *Škroupák*, *Pátovka*, nejméně používá: *Zuška*, *Stad'ák*, *Hlavák*, *Ploučka*, *Tyršovka*. Nejstarší věková kategorie respondentů nejvíce používá: *Unionka*, *Holák*, *Autobusák*, *Pátovka*, *Prior*, nejméně používá: *Stad'ák*, *Uran*, *Zuška*, *Hlavák*, *Partyzánka*.

Z této části výzkumu vyplývá několik zajímavých závěrů. LU *Škroupák*, označující Škroupovo náměstí je nejméně používaným LU nejmladší věkové kategorie, zatímco u věkových kategorií 20–40 let a 41–60 let patří mezi nejpoužívanější. *Škroupák* je známý především díky trhům, které se zde často konají a nejsou pravděpodobně zájmem nejmladších obyvatel.

LU *Prior*, vycházející z původního oficiálního názvu obchodního domu Andy, patří mezi nejpoužívanější v nejstarší skupině a zároveň mezi nejméně používané v té nejmladší. OD byl přejmenován přibližně před dvaceti lety, tudíž mladší generace vyrůstala v době, kdy už OD nesl nový název, přesto jej také používá, neboť ostatní generace jej mají silně zažité.

LU *Uran*, které označuje střední odbornou školu, nejvíce používají první dvě věkové kategorie, zatímco nejstarší generace jej má za méně používané. LU je používán zejména mezi žáky středních škol a jejich rodiči.

Nejmladší generace dále nejvíce používá všeobecně používané univerbizáty *Hlavák* a *Stad'ák*, které ostatní generace používají méně. Ve všech věkových kategoriích mezi nejpoužívanější LU patří *Unionka* a *Autobusák*.

Nejpoužívanější LU nejčastěji označují školy (*Pátovka*, *Uran*, *Partyzánka*, *Zuška*), v jednom případě se jedná o varianty pojmenování stejného vzdělávacího zařízení (*Tyršovka* a *Mánesovka*). Dvě LU pojmenovávají nádraží (*Autobusák*, *Hlavák*), další dvě obchodní domy (*Prior*, *Hypernova*). Ostatní LU jsou lidovým pojmenováním kavárny (*Unionka*), městské části (*Holák*), náměstí (*Škroupák*), zimního stadionu (*Zimák*), městského stadionu (*Stad'ák*) a řeky (*Ploučka*).

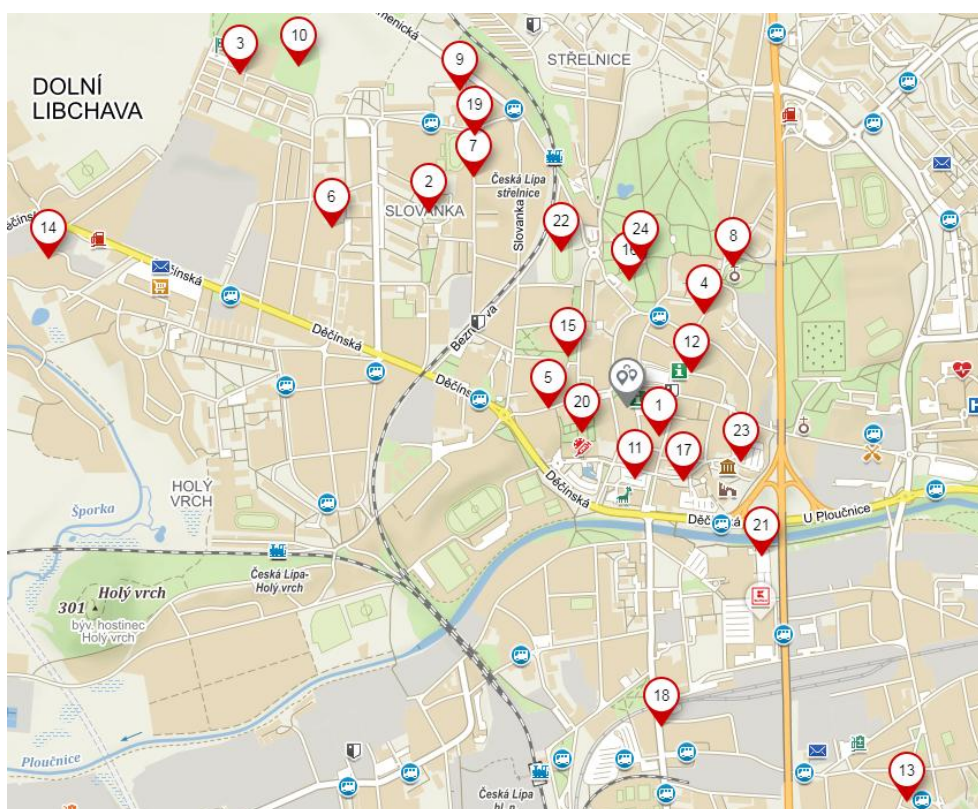
3.2.5.8 Interpretace zkoumaných LU s nejčastější odpovědí Neznám

Tabulka 7: LU s nejčastější odpovědí „Neznám.“

Lidové urbanonymum	Počet odpovědí „Neznám.“	Podíl k celkovému počtu odpovědí
<i>U babiček</i>	580	78,4 %
<i>U námořníka</i>	576	77,8 %
<i>Na Mražence</i>	539	72,8 %
<i>Žukovova</i>	536	72,4 %
<i>Lágr</i>	493	66,6 %
<i>Škvárák</i>	488	65,9 %
<i>Dřevěnka</i>	488	65,9 %
<i>U sochy</i>	463	62,6 %
<i>Počuraná</i>	458	61,9 %
<i>U rudoarmějce</i>	457	61,8 %
<i>Kovářovka</i>	434	58,6 %
<i>Plecháč</i>	414	55,9 %
<i>Palačák</i>	413	55,8 %
<i>Lázně</i>	405	54,7 %
<i>Za šraňkama</i>	388	52,4 %
<i>Kotelna</i>	370	50 %
<i>Káčko</i>	354	47,8 %
<i>Třída Vítězství</i>	350	47,3 %
<i>Pod mostem</i>	339	45,8 %
<i>U Alexe</i>	338	45,7 %
<i>Svazarm</i>	321	43,4 %
<i>U letadla</i>	317	42,8 %
<i>Lakáč</i>	281	38 %
<i>Koloseum</i>	264	35,7 %

Třetí interpretovanou skupinou jsou LU, u kterých převažovala odpověď respondentů „Neznám“. Do této skupiny bylo zařazeno i LU *Koloseum*, u kterého jako jediného převažovala odpověď „Znám, ale v jiné formě/variantě“ (272 odpovědí v podílu 36,8 %) druhá nejčastější odpověď byla „Neznám“. LU bylo doplněno o několik dalších variant (*Kolosko*, *Amfiteátrum*, *Amfik*, *Gladiátorská aréna*, *Hlediště*, *Venkovní scéna*). Ze skupiny méně používaných názvů bylo celkem analyzováno dvacet čtyři LU.

Názvy, které nejsou příliš používané, většinou označují menší objekty, jako jsou pomníky, menší hřiště a obchody nebo zařízení, která nejsou běžně obyvateli navštěvována, např. *Káčko* nebo *Lakáč*. U některých LU je předpoklad, že je znají pouze obyvatelé příslušné části města, např. hřiště *Na Mražence* nebo les *Lágr* na sídlišti Slovanka. Dále je možný předpoklad, že LU používá určitá generace či skupina lidí, např. skatepark *Pod mostem* starší generace nemá potřebu pojmenovávat. Některá pojmenování mohou mít konkurenci s jiným běžně používaným apelativním spojením, např. LU *U babiček* by pravděpodobně mělo ve znalosti jména větší úspěch ve variantě *Důchodák*.

Obrázek 9: Lokalizace méně používaných LU

1. *Lakáč*, 2. *Na Mražence*, 3. *Svazarm*, 4. *Třída Vítězství*, 5. *Žukovova*, 6. *Káčko*, 7. *Kovářovka*, 8. *Palačák*, 9. *Kotelna*, 10. *Lágr*, 11. *Lázně*, 12. *Počuraná*, 13. *Plecháč*, 14. *U babiček*, 15. *U letadla*, 16. *U námořníka*, 17. *U rudoarmějce*, 18. *Za šraňkama*, 19. *Dřevěnka*, 20. *Koloseum*, 21. *Pod mostem*, 22. *Škvárák*, 23. *U Alexe*, 24. *U sochy*

Méně používaná LU jsou na rozdíl od těch používanějších více rozptýlena po celé katastrální části, což dokazuje předešlé zkoumání, že pojmenování vyskytující se v jádru města jsou mezi obyvateli oblíbená. Přesto se několik méně používaných v centru města nachází, jsou jimi objekty, jejichž funkce nebo název již zanikl, např. bar *Lakáč* se Lucky bar jmenoval jen několik let, a tak se jeho užívání nedostalo mezi širší okruh obyvatel. Méně používaná LU mohou také označovat např. objekty využívané pouze určitou generací –

většina obyvatel zřejmě ví, že na ulici U Synagogy se nachází okénko rychlého občerstvení, málokdo už ale ví, že si jeho majitel nechává říkat Alex.

Forma méně používaných LU se častěji než u více používaných LU objevuje předložková, devět pojmenování obsahuje předložku a jedno pojmenování je dvouslovné. Téměř polovina méně používaných LU je tedy víceslovná, tudíž lze znovu potvrdit, že oblíbenější jsou kratší, jednoslovné, názvy.

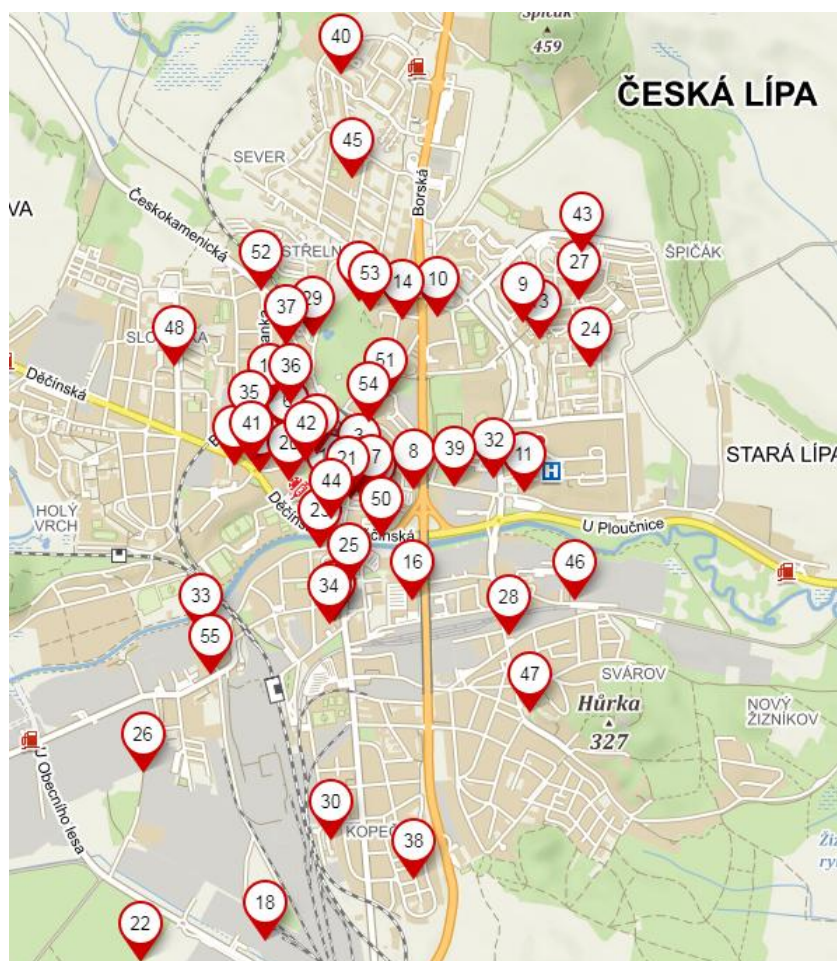
Motivace vzniku méně používaných LU převážně odráží svou původní (6) nebo současnou (6) charakteristiku. Několik LU se inspirovalo svým původním názvem (5), méně současným názvem (3) nebo původní funkcí (3) a pouze jedno odkazuje ke své současné funkci. Tím se potvrzuje předpoklad, že živá jména reagují na své okolí a spíše odráží současnou urbanonymii nebo funkci, zatímco LU motivovaná svým vzhledem nebo jinou charakteristikou se mezi obyvateli příliš nešíří. Původní oficiální názvy, které jsou méně používané jako lidová pojmenování, označují menší objekty nebo ulice (*Žukovova*, *Třída Vítězství*), zatímco více používaná LU vycházející z původních názvů označují frekventovaně navštěvované obchodní domy (*Prior*).

Většina méně používaných LU byla doplněna o variantu pojmenování nebo možnost použití. Doplněných variant a použití bylo přibližně o 10 % méně než u používaných názvů, tudíž nelze předpokládat, že by LU s větší znalostí měla rovněž vyšší četnost variant pojmenování. Nejvíce variant bylo doplněno k LU *Koloseum*, které by bývalo mohlo být samotným ve skupině LU s nejčastější odpovědí „Znám, ale nepoužívám“. Je tedy zřejmé, že *Koloseum* respondenti znají a používají právě v jiné formě nebo variantě.

3.2.5.9 Interpretace LU doplněných respondenty

LU, která byla doplněna respondenty a analyzována (viz kap.

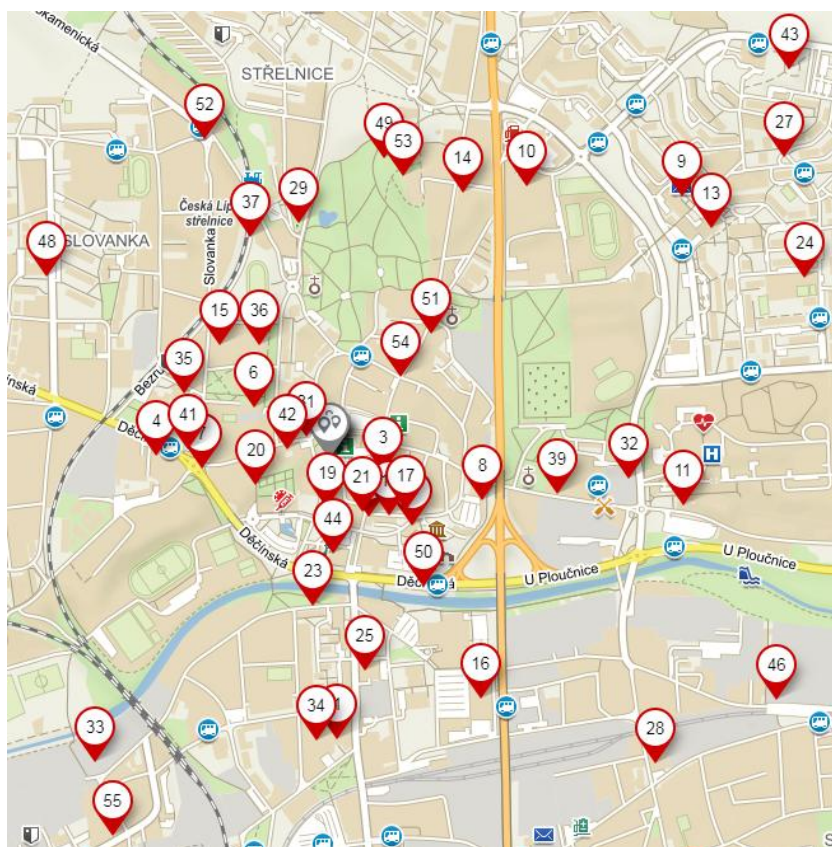
Lidová urbanonyma připsána respondenty) označují mnoho různých objektů, jako jsou gastronomická zařízení, obchody, historické budovy, školy, ulice a křižovatky, městské části a další různorodé stavby občanské vybavenosti.

Obrázek 10: Lokalizace LU připsaných respondenty

1. Bahnhof, 2. Baťa, 3. Gastrák, 4. Pionýrák, 5. Richterák, 6. Sokolovna, 7. U Dřevařů, 8. U Tří devítek, 9. Velkoška, 10. Zemědělka, 11. Áčko, 12. Berkovka, 13. Céčko, 14. Děcák, 15. Dopravák, 16. Kauf, 17. Kouničák, 19. Kovák, 19. Krůárna, 20. Loretánka, 21. Mockba, 22. Obecnák, 23. Smetaňák, 24. Soukáč, 25. Spořka, 26. Svojsikovka, 27. Špigl, 28. Topáč, 29. Židák, 30. Mlékárna, 31. Narpa, 32. Pivovar, 33. Prádelny, 34. Velké kino, 35. Berňák, 36. Intr, 37. Pěšunk, 38. Ptačí louka, 39. Liberecká, 40. U červenějch, 41. U Lenina, 42. Ambit, 43. Boule, 44. Bunkr, 45. Háčko, 46. Náradí, 47. Pod kaštany, 48. Spermie, 49. Smrták, 50. Tři čekárny, 51. U koňské hlavy, 52. U Lípy, 53. U srnky, 54. U zrcadla, 55. U žloutenky

Obr. 11 přibližuje doplněné názvy ve středu města, kam jich bylo respondenty připsáno nejvíce.

Obrázek 11: Lokalizace LU připsaných respondenty - střed

Další pojmenování byla dopsána z různých částí města. Stejně jako LU z dotazníku se připsaná pojmenování nachází převážně ve středu města, ovšem i ze všech sídlištních částí přibylo minimálně jedno pojmenování. Tato část dotazníku dokázala, že jej vyplnili respondenti ze všech částí města, což velmi přispělo ve výzkumu lidové urbanonymie ve vybrané oblasti a zobecnění výsledku výzkumu.

Forma doplněných pojmenování je stejně jako u LU, která byla součástí dotazníku, převážně jednoslovná, sedm LU je jednoslovných s předložkou (např. *U dřevařů*, *Pod kaštany*), dvě LU jsou dvouslovná s předložkou (*U Tří devítek*, *U koňské hlavy*) a tři jsou dvouslovná bez předložky (*Velké kino*, *Ptačí louka*, *Tři čekárny*).

Motivace vzniku doplněných LU je v poměru k celkovému počtu podobná používaným LU, které byly součástí dotazníku. Nejčastěji doplněné názvy vychází ze současné urbanonymie (19) nebo vyjadřují svou současnou charakteristiku (14). Přibližně pětina z nich vychází ze svého původního názvu (10). Nejméně je jmen, které odráží svou původní funkci (5), původní charakteristiku (4) nebo současnou funkci (5).

U dvanácti LU, což je přibližně pětina z celkového počtu doplněných LU, byly připsány další varianty pojmenování, k analýze pak bylo vždy zvoleno LU, které se v komentářích respondentů objevilo vícekrát.

Ke dvěma LU byla uvedena další možnost použití; *Spořka* - primárně označuje budovu, ve které sídlí Česká spořitelna, ale také fitness centrum, tudíž *jít do Spořky* může znamenat nejenom jít do banky, ale také jít si zacvičit; *Špihl* nebo *Špiigr*- označuje jak sídliště Špičák, tak kopec, podle kterého je sídliště pojmenováno.

3.2.6 Porovnání urbanonymie České Lípy a Mladé Boleslavi

Roku 2019 byla na téma lidových urbanonym, v rámci přírodovědně-humanitní a pedagogické fakulty Technické univerzity v Liberci, dokončena bakalářská práce *Lidová urbanonyma města Mladá Boleslav*⁹⁹ (dále jen „MB“), jejíž výzkumná část byla použita pro srovnání urbanonymie měst Česká Lípa a Mladá Boleslav.

3.2.6.1 Oficiální urbanonymie

Na katastrálním území MB se nachází celkem 180 uličních názvů, v ČL 240. Území ČL je přibližně jednou tak velké, avšak ve většině katastrálních částí se uliční názvy nenacházejí. V ČL převládají orientační pojmenování (55 %), zatímco v MB honorifikační (52,7 %), z nichž 39 % souvisí s MB, zatímco v ČL honorifikačních pojmenování souvisejících s ČL je 34 %.

Přestože je MB rozlohou podstatně menší, počet obyvatel má o několik tisíc vyšší než ČL, neboť se zde nachází nejvýznamnější zaměstnavatel regionu Škoda Auto. Jedná se tedy o známější město, ve kterém působilo více osobností, a vzniklo tak více příležitostí použít honorifikační názvy.

3.2.6.2 Lidová urbanonymie

V obou městech převažují LU označující objekty občanské vybavenosti, které jsou následovány lidovými pojmenováními ulic a náměstí. V obou městech se méně objevují pojmenování různých menších objektů (sochy apod.) rovněž sloužících pro orientaci.

V ČL se lidová pojmenování objevují zejména v centru města a přilehlých sídlištích, v MB se pojmenování objevují po celém katastru, což by se opět dalo zdůvodnit vyšším počtem a hustotou obyvatelstva. V MB se nejvíce LU nachází v jižní části města, která je považována za centrum, v ČL se centrum, a tedy nejvyšší množství lidových názvů, nachází v samotném středu města.

⁹⁹ RYGEROVÁ, B., pozn. 93.

V MB nejvíce LU vychází z původní oficiální urbanonymie, druhým nejčastějším motivem pojmenování je současná oficiální urbanonymie. Obyvatelé ČL z hlediska motivace pojmenování více reagují na proměny svého okolí a nejvíce lidových pojmenování odvodili ze současné oficiální urbanonymie, dále ze současné charakteristiky objektů a až poté z původní oficiální urbanonymie.

3.2.7 Shrnutí výzkumu

Sběr materiálu do dotazníkového šetření probíhal především rozhovory s českolipskými obyvateli v různých věkových skupinách. Některé názvy byly připsány z regionální odborné literatury. Dotazník zkoumající znalost sesbíraných LU byl spouštěn od 14. do 22. 3. 2021, celkem jej vyplnilo 740 respondentů, většina z nich v České Lípě dlouhodobě žije nebo se do ní přestěhovala. Podařilo se zapojit i respondenty, kteří v ČL studují/studovali, pracují/pracovali nebo ji pouze znají. Nejvyšší procento respondentů podle věku tvořily skupiny 20–40 let a 41–60 let, menšímu procentu respondentů bylo více jak 60 let, nejmenšímu pod 20 let.

Výzkumná část analyzovala celkem 121 lidových pojmenování, z nichž 66 bylo součástí dotazníku, a 55 bylo připsáno v poslední části dotazníku, kterou byla odpověď na otázku: „Napadají-li Vás další lidové místní názvy používané ve městě Česká Lípa, vypište je (název + označovaný objekt), prosím, níže“. Z analýzy byla vyřazena LU, jež se ukázala jako méně používané varianty, čtyři dvojice názvů označující stejné objekty naopak byly ponechány kvůli vysokému procentu znalosti. Z doplněných LU respondenty byla vyřazena jména, u kterých nebylo dohledáno umístění nebo motivace pojmenování.

U jednotlivých LU byla poslední možnost odpovědi: „Znám, ale v jiné formě/variantě (prosím vypište).“, díky níž byla analyzovaná LU z dotazníku doplněna o dalších 100 variant pojmenování. V příslušném bodu hesláře byly uvedeny rovněž varianty, které byly vyhodnoceny jako méně používané možnosti pojmenování. Dalších 18 variant bylo doplněno k LU připsaných respondenty, neboť se v několika případech objevila různá pojmenování stejného objektu. Celkem se tedy ve výzkumné části práce objevilo přes 200 lidových místních pojmenování.

Sesbíraná LU převážně označují objekty občanské vybavenosti, mnohdy označují další orientační body, jako jsou ulice, náměstí, křižovatky a další menší objekty městského prostoru. Názvy jsou zachyceny v různých částech celé katastrální části Česká Lípa, nejvyšší výskyt pojmenování byl zaznamenán ve středu města, zejména v jeho historickém jádru. Pojmenování jsou primárně tvořena jedním slovem, přibližně čtvrtina z nich je víceslovná.

Nejčastější motivací vzniku pojmenování jsou současné i původní oficiální názvy a současná charakteristika objektů. Většina LU byla doplněna o další varianty pojmenování, které mají převážně charakter sémanticko-motivační, v méně případech je formální.

Nejpoužívanější LU jsou ta, která pojmenovávají frekventovaně navštěvované objekty, jako jsou školy, obchody nebo sportoviště. Nejvyšší procento znalosti získala kavárna *Unionka*, jejíž lidové pojmenování je užíváno desítky let a uváděno i v odborných publikacích. Méně používané názvy označují menší a ne příliš navštěvované objekty, jako jsou pomníky, dětská hřiště nebo zaniklé obchody. Používané názvy se více soustředí na centrum, zatímco méně používané názvy jsou více rozptýleny v prostoru celého města.

Přestože dotazník vyplnil vysoký počet respondentů, který umožnil poměrně detailní zmapování znalosti LU ve vybrané oblasti, je samozřejmé, že existuje mnoho dalších, která nebyla uvedena. Živá urbanonymie si svůj přívlastek získala právě proto, že se neustále proměňuje a vyvíjí, a proto kdybychom podobný výzkum provedli o několik let dříve nebo později, výsledky by s nejvyšší pravděpodobností byly značně rozdílné.

4 Závěr

Hlavním cílem bakalářské práce byl sběr a analýza lidových urbanonym na katastrálním území města Česká Lípa. Sběr materiálu probíhal prostřednictvím rozhovorů s obyvateli města, na jejichž základě byl vytvořen dotazník, který u sesbíraných jmen zkoumal jejich znalost a používání. Dotazníkové šetření mělo dále za cíl sběr dalších variant uvedených pojmenování a lidových urbanonym, které nebyly v otázkách uvedeny.

Výzkum ukázal, že lidová urbanonyma mohou označovat širokou škálu různých objektů, které se nejčastěji nachází ve středu města. Analyzovaná jména jsou po formální stránce převážně jednoslovná a mnohdy utvořena univerbizací (např. *Škroupák*). Lidová pojmenování se výrazněji liší z hlediska motivace vzniku pojmenování, která byla stěžejní pro rozřídění jmen do skupin v analytické části.

Místní lidové názvy se nejběžněji inspiroují svým současným oficiálním názvem (např. *Unionka*) nebo svou současnou charakteristikou (např. *Bílý dům*), čímž dokazují své zařazení do živé toponymie, která reaguje na své aktuální okolí a neustále se proměňuje. Mnoho jmen však stále vychází ze svého původního oficiálního názvu (např. *Prior*), jež bývá mezi obyvateli silně zažit a nestačil být zapomenut. Podstatně méně je jmen, která odkazují ke své současné (např. *Tržní náměstí*) nebo původní funkci (např. *Letní kino*) či dřívější charakteristice objektu (např. *U rudoarmějce*).

Dotazníkové šetření mimo jiné prokázalo, že většina označovaných objektů může být označována několika způsoby. Ve značné míře převažují varianty sémantickomotivační, některé objekty jsou natolik specifické svým vzhledem nebo funkcí, že vybízejí k lidovému pojmenování z mnohých motivačních hledisek. Pozoruhodná je i schopnost některých lidových urbanonym označovat více různých objektů (např. *Uran*).

Výzkum by se dal vzhledem k počtu získaných odpovědí a sesbíraných nových pojmenování vyhodnotit za úspěšný, neboť naplnil očekávané cíle bakalářské práce a důvěryhodně pomohl zmapovat lidovou urbanonymii vybrané lokality.

5 Seznam použitých zdrojů

5.1 Literatura

ADAMOVIČ, Jiří, Jana BLAŽKOVÁ, Marek ĎURČANSKÝ, et al. *Česká Lípa: město na Ploučnici*. Česká Lípa: Město Česká Lípa, 2018, 607 s. ISBN 978-80-905846-1-7.

DAVID, Jaroslav. *Smrdiv, Brežněves a Rychlonožkova ulice: kapitoly z moderní české toponymie: místní jména, uliční názvy, literární toponyma*. Praha: Academia, 2011, 333 s., [8] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-200-1913-4.

DAVID, Jaroslav a Přemysl MÁCHA. *Názvy míst: paměť, identita, kulturní dědictví*. Brno: Host, 2014, 240 s. ISBN 978-80-7491-425-6.

HARVALÍK, Milan. *Synchronní a diachronní aspekty české onymie*. Praha: Academia, 2004, 161 s. ISBN 80-200-1253-2.

LYNCH, Kevin a Michal HEXNER. *Obráz města: = The image of the city*. Praha: BOVA POLYGON, 2004, 202 s. ISBN 80-7273-094-0.

PANÁČEK, Jaroslav, Marie VOJTÍŠKOVÁ a Ladislav SMEJKAL. *Z dějin České Lípy*. Česká Lípa: Magdalena Sobotková, 1999, 186 s., front. ISBN 80-238-4113-0.

SMEJKAL, Ladislav. *Českou Lípou krok za krokem*. Česká Lípa: Magdalena Sobotková, 2005, 92 s. ISBN 80-239-6347-3.

SMEJKAL, Ladislav a Jaroslav PANÁČEK. *Stará Česká Lípa v dobových fotografiích*. 2. přeprac. vyd. Česká Lípa: Magdalena Sobotková, 2007, 191 s. ISBN 978-80-254-1021-9.

ŠRÁMEK, Rudolf. *Úvod do obecné onomastiky*. V Brně: Masarykova univerzita, 1999, 191 s., [19] s. obr. příl. ISBN 80-210-2027-X.

ŠMILAUER, Vladimír. *Úvod do toponomastiky: (nauky o vlastních jménech zeměpisných)*. Praha: SPN, 1963, 219 s. Učebnice vysokých škol.

Statistický lexikon obcí v zemi české: Úřední seznam míst podle zákona ze dne 14. dubna 1920, čís. 266 sb. zák. a nař. Vydán ministerstvem vnitra a státním úřadem statistickým na základě sčítání lidu z 1. prosince 1930. Praha: Orbis, 1934, 613 s.

5.2 Internetové zdroje

Český statistický úřad, 2006. *Historický lexikon obcí České republiky 1869 - 2005, 1. díl* [online]. Dostupné z:

https://www.czso.cz/documents/10180/20538302/13n106cd1.pdf?fbclid=IwAR1_nhDkr7eIKIes-O5EiMmCKYyCv1kxRYfCX4DauDH1Aw1vA-LUkxZw6n8

Český statistický úřad, 2020. *Obyvatelé Česka. Počet obyvatel v obci Česká Lípa, Česká Lípa* [online]. Dostupné z:

<https://www.obyvateleceska.cz/%C4%8Desk%C3%A1%20%C3%ADpa/%C4%8Desk%C3%A1%20%C3%ADpa/561380>

DAVID, Jaroslav, KRTIČKA, Luděk a Přemysl MÁCHA, 2011 – 2021 [online]. *Názvy míst*. Ostravská univerzita: Filozofická přírodovědecká a filozofická. Dostupné z:

<https://www.nazvymist.cz/>

DAVID, Jaroslav a Přemysl MÁCHA, 2011 – 2021 [online]. *Místa paměti – názvy míst jako kulturní dědictví* [online]. Ostravská univerzita: Fakulta filozofická a přírodovědecká. Dostupné z: https://mistapameti.osu.cz/?page_id=7

DAVID, Jaroslav. (2017): URBANONYMUM. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/URBANONYMUM>

HENDRYCH, Lukáš. *iDNES.cz* [online]. 24. 3. 2016. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/klaus-cesi-jsou-vzdy-hloupejsi-prejmenovani-letiste-schvalnost.A160324_171538_domaci_rych

HLADKÁ, Zdeňka, NEBESKÁ, Iva. (2017): MOTIVACE. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/MOTIVACE>

JONÁK, Zdeněk. Zipfův zákon. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003. [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000000497&local_base=KTD

KNEŘOVÁ, Markéta. (2007): *K urbanonymii a její dynamice*. Ústav českého jazyka a teorie komunikace. Ústav českého jazyka a teorie komunikace [online]. Dostupné z: <http://old.ucjtk.ff.cuni.cz/publikace/12-07/urban.htm>

LÁBUS, Václav a Daniel VRBÍK, 2019 – 2021 [online]. *Živá jména*. Technická univerzita v Liberci: Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická. Dostupné z: <https://mapy.fp.tul.cz/zivajmena>

Městský úřad České Lípy, 2015. *Česká Lípa - Oficiální web města* [online]. Dostupné z: <https://www.mucl.cz/index.asp>

PLESKALOVÁ, Jana (2017): POMÍSTNÍ JMÉNO. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/POMÍSTNÍJMÉNO>

PLESKALOVÁ, Jana (2017): ŽIVÉ VLASTNÍ JMÉNO. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. [online]. Dostupné z: https://www.czechency.org/slovník/ŽIVÉ_VLASTNÍ_JMÉNO

RYGEROVÁ, Bára. *Lidová urbanonyma města Mladá Boleslav*. Liberec, 2019. Bakalářská práce. Technická univerzita v Liberci. Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická. Vedoucí práce Mgr. Václav LÁBUS, Ph.D. Dostupné z:

<https://dspace.tul.cz/bitstream/handle/15240/153632/bp.bara.rygerova.pdf?sequence=1>

ŠMILAUER, Vladimír. O jménech našich řek. *Naše řeč*, 1946, roč. 30, čís. 9-10, s. 161-164 [online]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3983>

Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i. 2021. Česká Lípa Pomník Heliodoru Píkovi. *Pamětní místa na komunistický režim* [online]. Dostupné z:

<http://www.pametnimista.usd.cas.cz/ceska-lipa-kamenny-pomnik-heliodoru-pikovi/>

VACULÍK, David, 2014. K některým aspektům motivace v urbanonymii. In: Ed. E. Minářová, D. Sochorová, J. Zítková, *Vlastní jména v textech a kontextech*. 1. vyd. Brno: MUNI PRESS, s. 102-106 [online]. Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/263323077_K_nekterym_aspektum_motivace_v_urbanonymii

5.3 Obrázky

Obrázek 1: Katastrální části České Lípy: *Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Česká Lípa* [online]. © 2021. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cesk%C3%A1_L%C3%ADpa#/media/Soubor:CL_%C4%8Cesk%C3%A1_L%C3%ADpa.png

Obrázek 2: Lokalizace všech zkoumaných LU: *Mapy.cz*: © *Seznam.cz, a.s.* [online]. 1996–2021. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=16.6000000&y=49.2667000&z=11>

Obrázek 3: Lokalizace všech zkoumaných LU - severní část: *Mapy.cz*: © *Seznam.cz, a.s.* [online]. 1996–2021. Dostupné z:

<https://mapy.cz/zakladni?x=16.6000000&y=49.2667000&z=11>

Obrázek 4: Lokalizace všech zkoumaných LU - střed: *Mapy.cz*: © *Seznam.cz, a.s.* [online]. 1996–2021. Dostupné z:

<https://mapy.cz/zakladni?x=16.6000000&y=49.2667000&z=11>

Obrázek 5: Lokalizace všech zkoumaných LU - centrum: *Mapy.cz*: © *Seznam.cz, a.s.* [online]. 1996–2021. Dostupné z:

<https://mapy.cz/zakladni?x=16.6000000&y=49.2667000&z=11>

Obrázek 6: Lokalizace všech zkoumaných LU - jižní část: *Mapy.cz*: © *Seznam.cz, a.s.* [online]. 1996–2021. Dostupné z:

<https://mapy.cz/zakladni?x=16.6000000&y=49.2667000&z=11>

Obrázek 7: Lokalizace používaných LU: *Mapy.cz*: © *Seznam.cz, a.s.* [online]. 1996–2021. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=16.6000000&y=49.2667000&z=11>

Obrázek 8: Lokalizace nejpoužívanějších LU: *Mapy.cz*: © *Seznam.cz, a.s.* [online]. 1996–2021. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=16.6000000&y=49.2667000&z=11>

Obrázek 9: Lokalizace méně používaných LU: *Mapy.cz*: © *Seznam.cz, a.s.* [online]. 1996–2021. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=16.6000000&y=49.2667000&z=11>

Obrázek 10: Lokalizace LU připsaných respondenty: *Mapy.cz*: © *Seznam.cz, a.s.* [online]. 1996–2021. Dostupné z:

<https://mapy.cz/zakladni?x=16.6000000&y=49.2667000&z=11>

Obrázek 11: Lokalizace LU připsaných respondenty - střed: *Mapy.cz*: © *Seznam.cz, a.s.* [online]. 1996–2021. Dostupné z:

<https://mapy.cz/zakladni?x=16.6000000&y=49.2667000&z=11>